LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Savaitinis
Jungtinėse Valstijose $12.00
Kanadoje $15.00
Kitur užsienyje $15.00
Pavienio egzemploriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 1 ★ ★ ★ ★ ★ ★ PENKTADIENIS, SAUSIO [JANUARY] 2, 1980 OZONE PARK, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ ★ 70-IEJI METAI

KRISLAI

Laukimo ir tikėjimosi laikotarpis
Tuo pačiu keliu
Ta pati jau sena istorija
Taikos šalininkų atsakomybė
Gaisrų epidemija

A. BIMBA

Kaip žinia, naujasis prezidentas Reagan susikraustys į Baltąjį Namą, sudarys naują vyriausybę ir pradės savo prezidentines pareigas tiktai sausio 20 dieną. Šį laikotarpį gal galima ir reikia vadinti laukimo ir tikėjimosi laikotarpiu. Tas toks didelis skaičius amerikiečių, kurie dėl savo nusivylimo Jimmy Carterio prezidentavimu ir demokratais, balsavo už republikonus ir jų kandidatą, nekantriai laukia ir tikisi geresnių laikų. Mes, žinoma, manome ir sakome, kad jiems teks skaudžiai nusivilti.

□

Taipgi, kaip žinia, Carterio kandidatūrą ir demokratus praėjusiuose rinkimuose karštai rėmė ir mūsų Amerikos Darbo Federacijos-Industrinių Organizacijų Kongreso aukštoji vadovybė su prezidentu Lane Kirkland priešakyje. Netenka nė sakyti, jog ji yra labai nusivylusi rinkimų rezultatais. Bet manytum, kad pagaliau pasimokė iš istorijos, iš praeities, jog per senąsias kapitalistines partijas ir jose nieko gero negalima laimėti, kad laikas sudaryti trečią, plačią tikrai masinę darbo partiją, ir jai vadovauti. Deja, apie tai unijų vadovybė—nė žodelio.

□

Federalinis prekybos departamentas pranešė, kad viskam kainos per lapkričio mėnesį pakilo visu 1 procentu. Tokio pat, jei ne didesnio, kainų pakilimo tikimasi ir per gruodžio mėnesinį. Vadinasi, paėmus visus 1980-uosius metus, kainos pakils virš 12 procentų! Tai labai, labai didelis pakilimas! Tas reiškia didelį šalyje skurdo pakilimą ir padaugėjimą skurdžių skaičiaus su visomis iš to išplaukiančiomis nelaimėmis.

□

Labai pribrendęs laikas visiems garsiausiai taikos ir nusiginklavimo šalininkams prabilti tiek Kongrese, tiek už jo sienų. Kaip su ratifikavimu jau seniai tarpe Tarybų Sąjungos ir Jungtinių Valstijų prezidentų priimtos ir pasirašytos sutarties SALT II? Tai svarbi, reikšminga sutartis. Ji apriboja tarp šių šalių branduolinio ginklavimosi varžybas. Tos varžybos sudaro didelį taikai pavojų.

Atsakingos yra mūsų Jungtinės Valstijos. Ne delsiant ir neatidėliojant sutartis turėtų būti ratifikuota. Ji abiem šalim labai naudinga ir reikalinga.

Dar daugiau, daug daugiau: Ji reikalinga visoms šalims, visai žmonijai!

□

Šiandien šioje šalyje siautėja gaisrų epidemija. Visa šalis buvo sujaudinta, kai lapkričio 21 d. Las Vegas mieste viešbutyje kilusiame gaisre žuvo net 84 žmonės! Nukenčia ne tik gaisragesiai, bet ir šiaip žmonės.

Kaltos valdžios: federalinė, valstijų ir miestų. Jos tinkamai neprižiūri, nesirūpina prižiūrėti, kad įmonės, kasyklos, užeigos bei įstaigos griežčiausiai prisilaikytų visų nuo gaisrų apsaugos taisyklių, visų patvarkymų ir reikalavimų.

SUGRĮŽO SU TRIUMFU IR PRISIEKĖ KOVOTI

Minios palestiniečių sutinka savo mėrą Karim Khalaf, sugrįžtantį į Ramallah miestelį, ir neša jį į mitingą, kur jis prisiekė kovoti už palestiniečių valstybę.

Ramallah, Izraelis. Praėjus šešiems mėnesiams, kai jis buvo sužeistas žydų teroristų bombos ir neteko vienos kojos, šio miestelio mėras Karim Khalaf, 43 m. amžiaus, triumfališkai sugrįžo prie savo darbo Vakariniame Jordano krante ir prisiekė kovoti už palestiniečių teises.

Jisai buvo atvykęs į Ameriką, ir Houston, Texas, ligoninėje jam buvo padaryta dirbtinė koja. Iš JAV, pakeliui į savo miestelį, jis buvo sustojęs Jordane, susitikinėdamas su palestiniečių veikėjais. Jis buvo priimtas ir karaliaus Husseino.

Iš Jordano jis taksi grįžo tiesiai į Ramallah miestelį, kur jį sutiko minios žmonių. Jį nešte nunešė prie miestelio mėro įstaigos, kur įvyko mitingas. Kalbėdamas arabiškai, Karim Khalaf pareiškė: "Aš jums prisiekiu dievo vardu, kad aš tęsiu savo kovą, ligi mes sulauksime paletiniečių valstybės".

Jis taip pat prižadėjo spausti Izraelio valdžią, kad ji leistų sugrįžti ir tiem dviem arabų mėram, kurie buvo paskelbę bado streiką Jungtinėse Tautose.

Kitas arabų mėras iš Vakarinio kranto miestelio Nablus, Bassam Shaka, kuriam abi kojos buvo amputuotos, buvo laukiamas sugrįžtant vėliau.

Nors paprastai Izraelio valdžia neleidžia palestiniečiams mitinguoti, ypač kai giedamos uždraustos palestiniečių organizacijos giesmės ir iškeliama jų vėliava, šįkart netrukdė.

Mao našlė ginasi ir puola

Peking. — 67 metų amžiaus buvusio Kinijos vado Mao Tse-tungo našlė Jiang, savo gynimosi kalboje, užtrukusioje net tris valandas, paleido iššūkį kaltintojams, kad ją nubaustų mirties bausme ir tą bausmę įvykdytų viešai Tiananmen aikštėje Pekinge, dalyvaujant milijoninei miniai. Esą, "garbingiau yra netekti galvos, nei nusileisti kaltintojams". Ji kaltinama už nusižengimus vadinamos kultūrinės revoliucijos metu, kada, sakoma, nekaltai buvę nužudyta daug žmonių.

Jiang Qing

Mao našlė, kuri kartu su vadinama "keturių genge" teisiama nuo lapkričio 9 d., pakartotinai aiškina, jog visa, ką ji veikusi, buvę pagal jos vyro Mao įsakymą ir kad, teisdamas ją, teismas teisia ir jos vyrą, kuris yra Kinijos komunistų partijos, Liaudies išlaisvinimo armijos ir Kinijos Liaudies Respublikos įkūrėjas. Ji išvadino savo kaltintojus revizionistais ir Mao doktrinos išdavikais.

Ji tvirtina, kad kultūrinė revoliucija, kuri dabar vadinama "katastrofa", buvusi patvirtinta komunistų partijos centro komiteto ir kad buvęs premjeras Chou-en-Lai žinojęs apie jos veiklą.

Po jos kalbos teismas padarė pertrauką. Manoma, kad byla užtruks iki sausio vidurio. Valstybės prokuroras reikalauja Mao našlei griežčiausios bausmės, o tokia bausme pagal Kinijos kriminalinį įstatymą yra mirties bausmė.

Jungtinės Tautos užbaigė savo eilinę sesiją

United Nations. — Pasibaigė 35-oji eilinė Generalinės Asamblėjos sesija, kuriai pirmininkavo Federalinės Vokietijos ambasadorius Rudiger von Wechmar. Apie tris mėnesius pasaulio diplomatai nagrinėjo gausios darbotvarkės klausimus, bet jų sprendimą trukdė daugelis pašalinių įvykių, jų tarpe svarbiausias — tai užsiliepsnojęs ir dar tebesitęsiantis konfliktas tarp Irako ir Irano.

Bangladesho ir Norvegijos pasiūlymu, gen. sekretoriui Kurtui Waldheimui buvo pavesta pasirūpinti, kad abidvi kariaujančios pusės sutiktų bent laikinai sustabdyti karo veiksmus, kad galėtų išplaukti užsienio laivai, kurie pakliuvo tarp dviejų ugnių, atsiradę ginčijamo vandens kelio Shatt al Arab ruože. Jo

Secretary-General Kurt Waldheim

paskirtasis atstovas, buvęs Švedijos premjeras Olof Palme, dar ir dabar tuo reikalu rūpinasi, nors jau senokai sugrįžęs iš Vid. Rytų, kur susitiko su abiejų pusių atstovais.

Gen. sekretoriui Asamblėja pavedė ir Afganistano klausimą. Jis turės paskirti atstovą tartis su Afganistano vyriausybe ir sukilėliais, ieškant bendros kalbos.

Tarp kitų diskutuotų klausimu sesijoje daugiausia kritikos susilaukė Izraelis ir Pietų Afrika. Izraelį barė kalbėtojai už palestiniečių priespaudą ir nesugrąžinimą jų žemių, o Pietų Afriką—už apartaido politiką—juodųjų priespaudą.

Namibijos klausimo svarstymas, pageidaujant Afrikos ir Vakarų Europos kraštams, tapo atidėtas, nes nenorėta pakenkti sausio 7 d. Genevoje prasidedančiai konferencijai. Joje bus išspręsta Jungtinių Tautų planai dėl Namibijos, anksčiau buvusios Pietvakarių Afrikos, ateities.

Siūlo naudoti maistą kaip ginklą

John R. Block

Washington. — Naujai paskirtasis agrikultūros sekretorius John R. Block, Illinois farmeris, spaudai pareiškė, kad Amerikos maistas turėtų būti pats didžiausias jos ginklas diplomatijoje. Esą, JAV turėtų "pririšti" prie savęs kitas šalis, kurioms reikalingas maistas ir daryti joms įtakos, kad jos mažiau priešintųsi JAV užmojams stabilizuoti pasaulinei padėčiai.

Jo manymu, maisto klausimas pasaulyje būsiąs aktualus dar kokius 20 metų. Nepaisant tokios nuomonės, jis vis dėlto stovi už grūdų embargo nuėmimą "tinkamu laiku ir prie tinkamų sąlygų".

Vatikanas. — Kalbėdamas apie 50 tūkstančių miniai, kalėdų sveikinimus popiežius Jonas Paulius II perdavė 42 kalbomis. Specialiai Lenkijai skirtame TV filme popiežius kvietė savo tautiečius nekelti revoliucijos, bet dirbti. ——

Washington. — Niksono ir Fordo laikais buvęs valstybės sekretorius Dr. Henry Kissinger išvyko į Artimuosius Rytus. Tikslas—susipažinti su esančia padėtimi ir paplanuoti taiką tarp arabų ir Izraelio. Jis lankysis Egipte, Izraelyje, Saudo Arabijoje, Omane, Maroke ir Jordane.

Sugrįžo į Lietuvą

Jungtinės Tautos. — Penkis mėnesius dalyvavęs Jungtinių Tautų 35-osios sesijos darbuose, Lietuvos TSR užsienių reikalų ministerijos pirmasis sekretorius ir TSRS užs. reik. ministerijos antrasis sekretorius Stasys Medekša gruodžio 28 d. išskrido į Vilnių.

Šalia savo darbo, Medekša laisvalaikiu turėjo progos susipažinti ir su New Yorku, jo įžymybėmis, o taip pat pabendrauti ir su savo tautiečiais.

Jis lankė pažangiųjų lietuvių parengimus, susipažino su daugeliu jų asmeniškai. Be New Yorko, Medekša turėjo progos pabuvoti ir JAV federalinėje sostinėje Washingtone, kur buvo susitikęs su ten Tarybų Sąjungos ambasadoje dirbančiu vilniečiu, tos ambasados pirmuoju sekretoriumi ir konsulu Edmundu Juškiu.

NAUJAS IRANO PLANAS DĖL ĮKAITŲ PALEIDIMO

Teheran. — Nežiūrint, jog Iranas laikosi savo pirmutinio plano, kuriame buvo reikalaujama, kad JAV įmokėtų $24 bilijonus Alžyro bankui, jei nori atgauti įkaitus, gruodžio 27 d. ministras pirmininkas Rajai pasiūlė naują varijantą.

Jis dabar siūlo, kad JAV pirma įneštų į banką $9 bilijonus ir auksą, kuris buvo užšaldytas, o Iranas ir toliau laikytų įkaitus, ligi bus išspręsti likusieji finansiniai klausimai. Jie pagrindinai liečia šacho turtus. Esą, jie būtų sprendžiami arbitro, abiem pusėm priimtino.

Tą savo planą Irano premjeras išdėstė užsienių diplomatams, kuriuos jis buvo specialiai sukvietęs pas save konferencijos.

(Tuo tarpu Washingtone buvo susilaikyta nuo komentarų dėl min. pirm. Rajai pareiškimo. Valstybės sekretorius Muskie su padėjėjais ir toliau posėdžiavo su Alžyro diplomatais, tarpininkaujančiais tarp Irano ir JAV.)

Parodė įkaitus per TV ir nuotraukose

Washington. — Visos JAV TV stotys per kalėdų šventes rodė filmą ir nuotraukas, vaizduojančias amerikiečius įkaitus, laikomus Irano revoliucinio jaunimo ir užsienių reikalų ministerijos.

Pirma buvo parodyti 26 įkaitai, kai juos lankė Irano katalikų dvasiškis, popiežiaus atstovas ir du Alžyro diplomatai. Vėliau buvo parodyta dar 15 įkaitų, mažomis grupelėmis. Trečiajame filme parodyta 12 įkaitų.

Iš viso, kaip spauda rašo, trūko vienuolikos įkaitų iš 49. Jie, pagal Irano valdžios tvirtinimą, nenorėję filmavime dalyvauti. Taip pat savo noru atsisakę siųsti sveikinimus savo namiškiams ir tie, kurie, nors ir buvo rodomi filme, bet nekalbėję.

Trys diplomatai, kurie laikomi Irano užsienių reikalų ministerijoje, nedalyvavo filme, bet jų nuotraukos buvo perduotos JAV TV agentūroms. Visos TV stotys pasidalijo ir apmokėjo išlaidas už filmus, kuriuos padarė Irano TV.

Alžyro ambasadorius Abdelkarim Gheraieb, kairėje, sveikinasi su JAV įkaitu William H. Keough Jr. Teherane. Kiti įkaitai dešinėje—Steven Lauterbach ir Barry Rosen. Antras kairėje yra Alžyro užs. reikalų ministerijos pareigūnas.

TRUMPAI

Tel Aviv. — Nacių gaudytojas Simon Wiesenthal pranešė, kad karo nusikaltėlis Dr. Joseph Mengele, kuris darė įvairius medicinos eksperimentus su žydais Auschwitz ir Birkenau mirties stovyklose, esąs Urugvajuje. Jį žmonės matę Rio Negro mieste prieš kelias savaites.

Washington. — Prez. Carteris, beslidinėdamas netoli Camp Davis, pereitą šeštadienį parvirto ir susilaužė kairįjį raktikaulį. Bethesda Naval Hospital jam buvo suteikta medicinos pagalba. Jis atitinkamai aptvarstytas, kad nejudėtų pečiai. Gydymas užtruksiąs keletą savaičių.

Washington. — Nuo sausio 1 d. padidės mokesčiai, atskaitomi iš algų Social Security fondui. Kongresas prieš dvejus metus buvo nubalsavęs tuos mokesčius pakelti, norėdamas surinkti apie $15 bilijonų. Taip pat padidės ir apmokestinamos sumos nuo $25,900 1980 m. iki $29,700 1981 m.

Hamburg. — Admirolas Karl Doenitz, kurį Hitleris buvo paskyręs savo įpėdiniu ir kuris pasirašė nacių Vokietijos besąlyginę kapituliaciją II Pas. karo metu, mirė gruodžio 24 d., eidamas 89 metus amžiaus. Jis Niurnbergo teismo buvo nuteistas ir kalintas Spandau kalėjime. Nors jis tvirtai gynė Hitlerį, bet, sakoma, buvo pakeitęs savo nuomonę po to, kai patyręs apie nacių nusikaltimus prieš žmoniškumą ir pasėdėjęs 10 metų kalėjime.

Washington. — Žymūs religinių bendruomenių vadai daro spaudimą į būsimąjį prezidentą Reaganą, kad jis, perėmęs valdžią, atsisakytų remti diktatūras Haiti, Salvadore, Pietų Korėjoje ir Pietų Afrikoje.

ATSIPRAŠOME

Pereitoje "Laisvės" laidoje, sveikindami su 1981-aisiais metais, iš papratimo pasveikinome su 1980-aisiais. Turėjo būti 1981-aisiais.

LAISVĖ LITHUANIAN WEEKLY

PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

ANTHONY BIMBA, Editor in chief

EVA T. MIZARA, Editorial Assistant & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year $12.00	United States, per 6 months...$6.50
Canada, Lat. Amer., per year .$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months .$8.00
Foreign countries, per year ...$15.00	Foreign countries, 6 months ...$8.00

Pradedant Naujuosius Metus

Šis šimtmetis ritasi prie pabaigos: dar dvidešimt metų, ir žmonijos kalendorius šakvs 2000! Koks tada bus pasaulis? Du dešimtmečiai—trumpas laikas, bet dabartinėje mūsų epochoje pakaitos vyksta greitai ir pamatiniai. Atsiminkime, kad dar taip neseniai, Antrajam pasauliniui karui pasibaigius, kolonialistinė priespauda dar dengė veik visą Afrikos ir didelę dalį Azijos kontinento. Dabar Afrika, išskyrus jos pietinį galą, savųjų, vietinių žmonių, valdoma, o kai kurie kraštai, kaip tai Angola, Etiopija, Mozambikas ir kt. žengia link socializmo.

Azijoje didžiulė Indija atsikratė svetimo imperializmo, ir nors ten dar tebesiaučia skurdas ir klasinis išnaudojimas, kelias į šviesesnį rytojų atidarytas.

Vietnamas, Laos ir Kambodžia pagaliau atsikvepė ir stato ramesnį gyvenimą.

Didžioji Kinija, pasukusi socializmo keliu prieš virš tris dešimtmečius, dabar klaidžioja šunkeliais, bet reikia tikėti, kad kas nors sveiko ten išliko iš liaudies pastangų, ir kad tas kraštas vėl suras platų, tikrąjį kelią.

Europoje socializmo-kapitalizmo riba pasistūmėjo toli į Vakarus: nuo Lenkijos kresų iki pačios Europos širdies—iki Elbos Vokietijoje, iki Bavarijos-Čekoslovakijos sienos, iki Adriatikos jūros Balkanuose . . .

Taigi, pakaitų galima laukti per ateinančius dešimtmečius, pakaitų iki socializmo laimėjimo pasauline plotme. Tą žino visi, net tie, kurie tai istorijos eigai užsispyrusiai priešinasi. Bet kur mes stovime šiuo momentu? Ką mums žada 1981-ieji metai?

Pradėkime nuo **mūsų šalies.** Čia reakcija atsiekė didžiulį laimėjimą. To nepripažinti būtų kvaila. Nelogiška aiškinti, kad Amerikos žmonės balsavo "prieš Carterio neryžtumą, prieš jo šaltojo karo politiką" ir t. t. Faktas, kad jie balsavo už dar blogesnę, aršesnę, valdančiosios klasės ideologiją! Valdančiajai klasei pasisekė apkvaišinti milijonus žmonių. Tai skaudus faktas ir jo negalima užmaskuoti. Bet jau yra žymių, kad žmonės susigriebs.

Britanija rodo gerą pavyzdį. Ten įvyko kas nors panašaus. Torių-konservatorių administracija ten stojo prie vairo su ta pačia aršia nuotaika apiplėšti žmones, pasukti istorijos ratą atgal, panaikinti žmonių sunkiai išsikovotas koncesijas, suduoti smūgį darbo unijoms. Ir kas ten vyksta dabar? Londono "Times" praneša, kad jeigu Britanijoje vyktų rinkimai šiandien, darbiečiai laimėtų net 24 nuošimčių dauguma! Ir jie laimėtų gal kaip tik dėl to, kad jie atsikratė savo partijos svyruojančios dešinės vadovybės ir partijos vairą atidavė kairuojančiai vadovybei su Michael Foot priešakyje.

Amerikos žmonės—ne mulkiai. Kai jie atpažins tikrąjį Reagano ir jo milijonierių sėbrų kabineto veidą, jie žinos kaip atsakyti! Žinoma, tas nevyks savaime, pažangiečiai turės liaudžiai rodyti kelią, organizuoti, agituoti, aiškinti, mokyti . . .

Nuo mūsų šalies keliamės į pasaulinę padėtį. Nėra abejonės, kad per praeitus metus pasaulis pasidarė daug neramesnis, karo pavojus padidėjo, tarptautiniai santykiai tarp socialistinių ir kapitalistinių kraštų pasidarė labiau įtempti, koegzistencija žymiai pažeista. Priežastys įvairios ir komplikuotos, bet pamatiniai jos gali būti taip apibūdintos: nežiūrint visokių posūkių ir net reversų, socializmas pamažu pasauline plotme žengia pirmyn. Pietų ir Centralinėje Amerikoje valdančioji klasė (Gvatemaloje, Hondure, Argentijoje, San Salvadore ir kitur) griebiasi pačių žiauriausių priespaudos ir baltojo teroro priemonių, bet liaudies jėgos auga, vienijasi, ginkluojasi—ir į tas jėgas ten reikia įskaityti padoresnius, morališkus su liaudimi susirišusius katalikų kunigus, kurie veikia kartu su kairiečiais.

Kuba jau senokai tapo socializmo tvirtove. Nikaragua eina tuo pačiu keliu . . .

Artimuosiuose Rytuose vyksta beprasmiškas karas tarp Irako ir Irano, apgailėtini konfliktai ir kivirčai tarp arabiškųjų kraštų duoda suirutės vaizdą. Bet ta suirutė, provokuojama Vakarų imperializmo, kaip tik rodo, kaip toji pasaulio dalis, graibstydamasi tamsoje—siekia posūkio į socialistinį kelią. Tą patį būtų galima pasakyti apie Filipinus, Tailandą, Malają.

Pasaulio liaudies jėgų prievolė—yra tęsti žengimą į laimėjimą ir tuo pačiu laiku neleisti reakcijai pasaulį įvelti į ginkluotą konfliktą, į termobranduolinį karą, kuris visam pasauliui taptų galutina tragedija.

Viso pasaulio žmonės turi budėti už taiką, bet ypatingai Šiaurės Amerikos ir Europos: 1). Šiaurės Amerikos, nes tai čia glūdi toji baisingoji karinė pajėga, kuri tam konfliktui gali duoti signalą: 2). Europos, nes kaip tik tas senas kontinentas taptų pačiu baisiausiuoju termobranduoliniu pragaru, kuris keliolikos minučių bėgyje nušluotų gyvybę ir civilizaciją.

Sunkūs, bet taipgi kovingi ir atsakomingi laikai artėja ir mūsų šalies žmonėms: jie turi ginti savo ekonomines teises, neleisti valdančiai klasei įstumti kraštą dar giliau į nedarbo ir bevilties liūną, ir tuo pačiu laiku kovoti prieš mūsų militaristų beprotiškas svajones uždegti karo gaisrą visoje žemėje, stengiantis senajai santvarkai neleisti mirti savo naturalia mirtimi.

Kova už taikos išlaikymą buvo ir lieka pirmąja mūsų užduotimi.

Kas ką rašo ir sako

PUIKŪS, DIDELI PASIEKIMAI IR UŽSIMOJIMAI

Vilniaus dienraštyje "Tiesa" gruodžio 7 skaitome:

"Respublikos knygynuose pasirodė "Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos" šeštasis tomas.

Vyriausiosios enciklopedijų redakcijos vyriausiasis redaktorius filologijos mokslų kandidatas, docentas J. Zinkus pasakoja:

— Šeštasis tomas ir eilinis, ir neeilinis. Neeilinis tuo, kad jame daug straipsnių tokiomis svarbiomis temomis, kaip "Komunizmas", "Komunistas". Taip pat ištisas straipsnių ciklas apie Lietuvą ir lietuvius. Pastarojo ciklo straipsniai buvo parengti ir išleisti lietuvių ir rusų kalbomis atskiru žinynu "Lietuvos TSR", kurį skaitytojai gavo Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 40-mečio išvakarėse.

Šeštajame tome taip pat rasime išsamių žinių apie Kuršių marias, taip pat apie mūsų kaimynes—Tarybų Latviją bei Lenkijos Liaudies Respubliką.

Su šeštuoju enciklopedijos tomu "Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos" leidimas jau įpusėtas. Numatoma, kad paskutinysis, dvyliktasis, tomas bus išspausdintas 1984 metais.

Vienuoliktajame penkmetyje taip pat numatoma išleisti tritomę regioninę enciklopediją apie Tarybų Lietuvą. Pradėsime leisti penkių tomų "Lietuvos TSR istorijos ir kultūros paminklų sąvadą". Šį didžiulį darbą numatome baigti tik 1995 metais. Planuojame leisti ir šakinius enciklopedijos leidinius—politechninius, medicinos, matematikos ir panašius žodynus.

Kalbėjosi **Matas Salagiris**"

POPIEŽIUS TAIKSTOSI PRIE DARBININKŲ

Chicagos kunigų "Drauge" gruodžio 20 skaitome:

"Gruodžio 4 d. popiežių Joną Paulių II-ąjį aplankė daugiau negu šimtas italų angliakasių, dirbančių Solvay chemijos pramonės įmonės kasyklos centro Italijoje. Drauge su darbininkais audiencijoje pas popiežių dalyvavo taip pat šios pramonės įmonės vadovybė. Tai buvo tartum senų bendro darbo bičiulių susitikimas, nes, kaip žinoma, dabartinis popiežius—Karolis Wojtyla,—savo jaunystėje pats dirbo kaip šachtininkas vienoje akmens kasykloje, o vėliau—kaip darbininkas viename, kaip tik tos pačios Solvay pramonės įmonės fabrike. Jonas Paulius II-sis šiandien tai priminė italam angliakasiam, pažymėdamas, jog iš patirties gerai žino, jog šachtininkų darbas yra vienas iš sunkiausių, nežiūrint su technikos pažanga įvykusių darbo sąlygų pagerėjimo."

KRISLAI "LAISVĖS" SEPTYNIASDEŠIMTMEČIUI

"Metais senyn, o idealizmu aukštyn"

Įsiskaitykime: "Laisvės" netrukus 70 metų. "Vilniai" kone kartu sukaks 61-eri, "Tiesai" eina jau 48-tieji, LLD 66-UOSIUS, LDS pradėjo 51-uosius metus . . . Visi šie nusipelnę, ilgaamžiai pažangiųjų lietuvių laikraščiai bei jų organizacijos tebegyvuoja. Nė viena kita senosios emigracijos srovė nesugebėjo taip ilgai išlaikyti tiek laikraščių ir draugijų.

Laikas ir amžius, žinoma, skaudžiai retina pažangiojo revoliucinio Amerikos lietuvių judėjimo veteranų gretas, paliečia jau ir antrąją jų gentkartę. Stebina, kad nei veteranai, nei kiek jaunesnioji karta nepasiduoda laiko smūgiams, nepuola į nusiminimą, o atvirkščiai—kiek išgalėdami tebedirba ir tebeveikia didžiųjų revoliucinių idėjų labui. Tai jiems labai gražiai tinka L. Prūseikos pasakymas: "Metais senyn, o idealizmu aukštyn". Ir iš tiesų dažnam laisviečiui, pažangiajam mūsų išeiviui, nežiūrint garbingo amžiaus, galima tik pavydėti dvasios žvalumo, stebinančio darbštumo, proto jėgos, to idealizmo tauriąja žodžio prasme.

Štai visiems plačiausiai žinomas vardas—Antanas Bimba. Kone šešiasdešimt metų (nuo 1923 m.) jis praleido "Laisvėje". Jo gyvenimo ir veiklos keliai buvo audringi, ir, jam visa ko teko patirti bei pergyventi—kalėjimą, persekiojimus, iminuacijas, pasikėsinimus į sveikatą ir gyvybe. Visko, kas paprastai kapitalo šalyje išpuola revoliuciniam veikėjui. Niekas nepalaužė šio ištvermingo, šviesaus žmogaus, kuris iki šiol tebelaiko "Laisvės" laikraščio vairą.

O kur dar kasdieninis pasiaukojimo, atsižadėjimo kupinas "Laisvės" ir "Šviesos" redaktoriaus darbas! Diena dienon, metai iš metų, dešimtmečiais?!

"Įkėlęs kojį į Amerikos žemę—rašė A. Bimba,—nei dienos nebuvau be darbo, rūpesčių ir atsakomybės". Tą galėtų pasakyti dešimtys ir šimtai dabartinių pažangiojo judėjimo ir "Laisvės" veteranų. Kaip ir A. Bimbai, taip ir jiems, dvasinės stiprybės, šviesaus proto, darbingumo iki šiol teikia nepaliaujama jų veikla, pareigos ir atsakomybės giliausias įsisamoninimas, jų ištikimybė pasirinktiems socializmo, taikos ir pažangos idealams.

"Geriausias sveikatai ir gyvenimui prailginti laidas yra rūpinimasis judėjimu, pagal išgalę dalyvavimas jame (. . .)"—yra pabrėžęs A. Bimba. Tokio gyvenimo principo laikosi ir juo vadovaujasi daugelis "Laisvės" žmonių. Čia—jų dvasinio ir fizinio ilgaamžiškumo, jų veiklumo, pasišventimo ir gyvybingumo paslaptis.

Ji glūdi tūkstančiuose, dešimtyse tūkstančių pažangiečių. Nes ir pasitraukę į amžinatilsį jie tebelieka kartu su gyvaisiais tęsti kilnių darbų.

Ne tik todėl, kad paliko gražias pasiaukojimo tradicijas, kurias ištikimai puoselėja dabartinės "Laisvės" ir "Vilnies" žmonės. Savo sunkaus darbo santaupas juodai dienai ir senatvei daugelis iš jų testamentais paskyrė pažangiajai spaudai ir organizacijoms, kad jos toliau ir po jų gyvuotų. Jų artimieji—žmonos ir vyrai, vaikai ir anūkai, pagerbdami jų atminimą, tebeaukoja "Laisvei", "Vilniai", pažangiajam judėjimui.

"Laisvės" 1980 m. birželio 27 d. numeryje paskelbtame aukotojų sąraše skaitome: "Amelia Kazėnas, Johnson City, N. Y., prisiminimui mirusio vyro Vinco . . . 15 dol., Viola Blake prisiminimui mirusios motinos Margaret Puishis . . . 10 dol. Ir tai ne pavieni pavyzdžiai. Tai brangi tradicija iki šiolei.

Pažangiųjų veikėjų ir publicistų palikimas ir šiandienos darbai, leidžiami raštų knygomis Lietuvoje, ir toliau tebedalyvauja taurioje dabarties kovoje.

Gyvybingos energijos ir veiklumo šaltinis JAV pažangiesiems lietuviams—jų patriotiniai—internacionaliniai ryšiai su gimtuoju kraštu. Suaugę su naujosios savo šalies — Amerikos — gyvenimu, jie visada išlaikė patriotinę ištikimybę gimtajai ir tėvų žemei—Lietuvai.

". . . Nė valandėlės—sakė A. Bimba,—tebesame nepamiršę to mažo kampelio, vadinamo Lietuva . . . Nei ilgoji toluma, skirianti Ameriką nuo Lietuvos, netgi dešimtys metų, prabėgusių nuo mūsų išsiskyrimo, neužgesino mūsų meilės ir neatšaldė mūsų jausmų senajam kraštui bei jo žmonėms. Mes rūpinamės ir sielojamės Lietuva, kaip rūpinasi ir sielojasi geri vaikai savo gera motina".

Šis patriotinis-internacionalinis rūpestis, tas taurus džiaugsmas Tarybų Lietuvos, visos Tarybų šalies laimėjimais teikia jėgų kiekvienam pažangiečiui, kiekvienam doram išeiviui.

Talka JAV pažangiajai spaudai

Amerikos pažangieji lietuviai visada nuoširdžiai rūpinosi savo antrosios tėvynės, naujosios jų šalies—Jungtinių Amerikos Valstijų—reikalais, darbo žmonių interesais, kova, krašto likimu ir ateitimi.

Šį sielojimąsi ir rūpestį labai gražiai liudija visų jų, taip pat laisviečių materialinė bei moralinė parama Amerikos komunistinei laikraštijai anglų kalba.

Įsikūrus JAV komunistų partijai, "Laisvės" laikraštis informavo savo skaitytojus apie tos partijos ir jos padalinių spaudą. Antai, 1922 m. pranešama apie Amerikos darbininkų partijos savaitraštį "The Worker", apie jo ketinimą eiti dienraščiu ("L"., 1922, vas. 6).

Kai 1923 metų antroje pusėje Amerikos komunistai pradėjo praktiškai spręsti angliškojo dienraščio klausimą, "Laisvė" reguliariai rašė šia tema. Ji paskelbė vieno iš tuolaikinio JAV komunistų vadovo C. E. Rutenbergo straipsnį "Dėlei dienraščio anglų kalba", kur buvo išdėstyta kasdieninio laikraščio leidimo reikmė ir jo reikšmė revoliuciniam judėjimui ("L"., 1923, rugpjūčio 17).

Netrukus, dar tą patį 1923 m. rugpjūčio mėnesį, lietuvių partinis veikėjas ir publicistas V. Bovinas per kelis kartus "Laisvėje" rašė apie ruošiamą leisti komunistų dienraštį anglų kalba ("L"., 1923, rugpj. 27). "Lai gyvuoja anglų kalba dienraštis!"—taip baigėsi kitas V. Bovino straipsnis ("L"., 1923, rugpj. 30).

Šis autorius, kaip ir kiti "Laisvės" publicistai (A. Bimba, R. Mizara ir kiti) ragino pažangiuosius lietuvius, jų organizacijas remti angliškąjį dienraštį aukomis ir prenumerata (A. Bimba "Dėlei angliško dienraščio".—"L"., 1923, spalio 6).

Dienraščio "Daily Worker" pasirodymo išvakarėse—1924 m. pradžioje—galima sakyti nebuvo tokio "Laisvėje" numerio, kuriame nebūtų apie tai rašoma. JAV pažangieji lietuviai, "Laisvės" ir "Vilnies" skaitytojai darbininkiško angliško dienraščio reikalus priėmė kaip sau labai artimus asmeninius.

"Laisvės" vedamajame straipsnyje "Pradedant naujus metus" V. P. (V. Paukštys) nurodė, kad leidžiant

anglų kalba darbininkų dienraštį, lietuviams irgi prisieis pasidarbuoti, kad tas "dienraštis augtų ir bujotų" ("L"., 1924, sausio 2). Pažangiųjų lietuvių organizacijų ir laikraščių, jų tarpe "Laisvės", pastangomis "Daily Worker" leidimo labui buvo surinkta daugiau kaip 5 tūkstančiai dolerių ("L"., 1924, sausio 9).

Šis Amerikos pažangiųjų lietuvių dosnumas ir organizuotumas buvo aukštai įvertintas ir pažymėtas Amerikos darbininkų partijos III konvencijoje (suvažiavime), kurio delegatu buvo tada "Laisvėje" jau dirbęs A. Bimba. Tačiau ir toliau "Laisvės" publicistai ir veikėjai kvietė pažangiuosius lietuvius ir jų politines bei visuomenines organizacijas nepaliauti rėmus "Daily Worker" lėšomis, užsisakyti ir skaityti šį dienraštį (L. Prūseika, "Kas seka iš eilės".—"L"., 1924, sausio 14 d.).

1924 m. sausio 13 d. išėjus pirmajam "Daily Worker" dienraščio numeriui, "Laisvė" apibūdino ji kaip "labai turiningą" ir pabrėžė, kad "dabar dienotvarkėje—dienraščio platinimas" (Apžvalga.—"L"., 1924, sausio 16).

". . . Iki šiolei—rašė A. Bimba,—Amerikos komunistinis judėjimas stokavo to nepavaduojamo klasių kovoje įrankio, būtent, angliško dienraščio. Šiandien ji jau turime. "Daily Worker" išeina". ("L"., 1924, sausio 22). Svarbiausia pareiga, kaip nurodė autorius, yra šį laikrašti skaityti, platinti ir remti aukomis.

Daugiau kaip trisdešimt metų ėjusiam "Daily Worker" visą laiką aktyviai talkino ir pažangieji lietuviai, jų leidiniai. "Laisvė" ir "Vilnis" ne kartą referavo šio Amerikos komunistų laikraščio medžiagą, kai kurie "Laisvės" redaktoriai (R. Mizara, A. Bimba ir kiti) rašė į "Daily Worker", o šis savo rėžtu nušvietė ir JAV lietuvių pažangųjį judėjimą, jo reikalus. "Daily Worker" keltuose finansiniuose vajuose dalyvavo ir Amerikos lietuviai, "Laisvė" ir kiti jų laikraščiai. Tos tradicijos tęsiamos ir šiandien, talkinant dabartiniam "Daily World".

Taigi, JAV revoliucinės angliškos laikraštijos istorijoje įrašyti ir "Laisvės" nuopelnai. **Antanas Aukštaitis**

*

Maskva. — Čia lankėsi Lenkijos užsienių reikalų ministras Jozef Czyrek ir turėjo pasitarimus su Tarybų Sąjungos vadovu Leonidu Brežnevu. Buvo peržvelgta Lenkijos vyriausybės padarytas progresas, sprendžiant aktualiąsias krašto problemas. Bendru komunikatu buvo pasmerkta imperialistinių ir kitokių reakcinių gaivalų veikla, nukreipta prieš socialistinę Lenkiją, ir kišimasis į jos vidaus reikalus.

Buenos Aires. — Per stoge esančią skylę įlindę vagys išsinešė iš Argentinos tautinio meno muziejaus 16 paveikslų ir 9 skulptūras, kurių kaina apie $25 milijonai. Pavogti prancūzų imprresionistų Renoir, Cezanne ir Degas kūriniai.

LAIŠKAI

SVEIKINIMAS

Sveikinu su Naujaisiais metais "Laisvės" laikraščio visą personalą, linkiu laimės ir sėkmės darbe ir kad "Laisvė" gyvuotų ilgus metus! Esu "Laisvės" skaitytojas, skaitau ir kaimynams duodu pasiskaityti. Tai esu širdingai dėkingas savo mylimam broliui gyvenančiam Toronte, Kanadoje, kad jis man užrašo "Laisvę". Viso geriausio.

Kazys Juozaitis
Radviliškio raj.
Grinkiškio t. ū.

1980.XII.11

1981.XII.15

Mieli Laisviečiai!

Jus visus nuoširdžiai sveikinu Naujųjų 1981 Metų proga ir artėjančiu "Laisvės" gyvavimo 70-mečiu!

Gyvuok dar ilgus ilgus dešimtmečius, brangioji "Laisve", ir būk švyturiu visiems užjūrio lietuviams.

Taip pat sveikinu ir mielą dėdienę Aną Markevich iš Brockton, Mass. Jos dėka mane seniai lanko taip mylima mano "Laisvė". Būk sveika ir laiminga, brangioji dėdiene Ona.

V. Andriuškevičienė
Kaišiadorių rajonas

Brangūs draugai!

Su Naujaisiais 1981 metais siunčiu širdingus sveikinimus.

Taipogi iš visos širdies sveikinu Jūsų "Laisvės" darbuotojus ir skaitytojus, kurie savo atsidavusiu darbu ir aukomis remia ir šį kilnų ir brangų tiesos žodį palaiko, talpinamą "Laisvės" puslapiuose.

Linkiu Jūms, brangūs tautiečiai, stiprios sveikatos, laimės, geros sėkmės Jūsų kilniame darbe.

Naujųjų metų naktį pakelsime taurę už stiprią taiką visame pasaulyje.

Jūsų Jonas Jurgutis
Vilnius, 1980.XII.8 d.

Grįžta prie . . . "sensacijų"

Atslūgsta priešrinkiminės aistros. Į rinkimų būstines atėjo 52 procentai balsuotojų ir iš trijų kandidatų išrinko vieną. Daugelis rinkėjų pasiliko namuose ne tik dėl prasto oro (šiemet gana šaltas ir lietingas oras tiek New Yorke, tiek beveik visoje rytinėje JAV pakrantėje). Vis labiau čia nusiviliama "rinkimine mechanika": eiliniam amerikiečiui beliko patraukti raudoną arba mėlyną rankenėlę, nors esminio skirtumo tarp pretendentų balsuotojai ir nematė. Tiesa, pralaimėjęs prezidentystę Jimmy Carter negalėjo nuslėpti ašarų, kurios ir buvo paskutinė su šiais rinkimais susijusi sensacija . . .

Dabar šalies politinis ir visuomeninis gyvenimas pamažu vėl suka į normalias vėžes. Vietinei spaudai tai nėra į naudą, nes išseko tokia dėkinga priešrinkiminių abejonių ir spėliojimų tema. Tenka grįžti prie senų sensacijų.

Daugelyje leidinių vėl rašoma apie fantastiškus siaubus. Skraidančios lėkštės pagrobė 68 žmones",—visai rimtai pranešė vienas savaitraštis. Įdomiausia, kad visi "pagrobtieji" sveikutėliai sugrįžo "iš anapus" ir vaizdingai pasakojo savo įspūdžius. Ju pasakojimuose įdomus sutapimas: "pagrobtiesiems" iškritęs iš atminties tam tikras laiko gabalas—nuo pusės iki dviejų valandų. Todėl jie ir manė, kad buvę kažkieno "pagrobti". Šaliai, kur klesti narkomanija, panašūs kliedėjimai tampa įprasti . . .

Antai Atlanta, Georgia per pastaruosius porą mėnesių dingo penkiolika berniukų. Visi jie iš negrų šeimų. Pavyko rasti vienuolika žiauriai nužudytų aukų, kitų keturių likimas kol kas nežinomas.

Atlanta seniai garsėjo baltųjų rasistų išpuoliais. Ar reikia stebėtis, kad vietinė policija nusikaltėlių "neįstengia" surasti? . .

Užtai tvarkos saugotojai nė nemirktelėję aiškina, kad ruošiasi aktyviau gaudyti . . . vampyrus. Vieno laikraščio teigimu, "Jungtinėse Valstijose kasmet nuo jų žūva 6000 žmonių". Labiausiai tie paslaptingi žudikai siautėję . . . Atlantoje. Matyt, Atlantos paminėjimas rodo ne ką kita, o gerus rasistų ryšius su kai kurių periodinių leidinių redakcijomis. Savo kvailinamiems skaitytojams laikraštis kuo ramiausiai siūlo būdą apsiginti nuo vampyrų: tereikia kasdien valgyti česnakus . . .

Infliacija veikia ir "burtų bizni". Vis didesnių sumų už savo pranašavimus užsiprašo įvairios burtininkės ir žiniuonės, besireklamuojančios plačiai skaitomuose laikraščiuose. Fokusininkai, kuriems neprieinami prašmatnūs dienraščiai, rodo savo meną su trimis kortomis New Yorko Broadway ir prie Times skvero arba šiukšlinamе senamiestyje.

Deja, burtai ir fokusai žiūrovams padeda tik trumpam atitrūkti nuo tikrovės, kuri infliaciniais gniaužtais kasdien vis labiau spaudžia jų nervus. Šie daug kam šiandieninėje Amerikoje neišlaiko.

Prieš keletą mėnesių New Yorko centriniame parke buvo suimtas kažkoks maniakas. Jis be jokios priežasties beisbolo lazda mirtinai užtaisė keletą žmonių. Dabar jau antra savaitė policija negali sugauti stambaus sudėjimo vyro, be jokios priežasties peiliu sužalojusio šešis žmones, vieną iš jų mirtinai.

Štai tokios porinkiminės New Yorko "sensacijos", kurias siūlo dolerinė spauda ir televizija, nė žodeliu neužsimindamos apie tikrąsias šiurpių atsitikimų priežastis, kylančias iš nuolat gilėjančių cionykštės visuomenės prieštaravimų.

"Tiesa" **Sigitas Krivickas**

Alfonsas Maldonis

PO VIENO ANTKAPIO ŽVAIGŽDE

Žinau,
Nereikia liest žaizdų,
Bet kaip dažnai
Užsimiršiu...
Išliko po žiemos rūta,
Tiktai prareto mūs karta.

O negaliu
Užmiršt visų,
Ir jų veidų,
Ir jų balsų.
Ne mano žodis, ne daina —
Jų atmintis bus amžina.

Mus rišo
Priesaika šventa.
Darbe greta,
Mūšy greta.
Greta guldyk ir į kapus.
Kitaip juk atilsio nebus.

Surinkom
Iš laukų kapus. —
Te lengvas atilsis
Jiems bus
Vienoj gretoj, vienam žvirgžde
Po vieno antkapio žvaigžde.

SKAITYKITE "LAISVĘ"

Tarybų Lietuvos naujienos

[MIESTŲ IR RAJONŲ LAIKRAŠČIUS PASKLAIDŽIUS]

Tobulinamas linų mirkymas

Maždaug prieš metus Mažeikių linų fabrike pradėjo veikti naujas cechas, kuriame per metus galima išmirkyti 5 tūkstančius tonų stiebelių.

Mažeikiečiai toliau tobulina linų mirkymo technologiją, praneša "Pergalės vėliava". Iš Smolesnko atvykę meistrai jiems padeda įgyvendinti Baltarusijos specialistų paruoštų projektą, kad stiebelių mirkymo ciklas sutrumpėtų iki 30 valandų. Cecho našumas padidės daugiau kaip trečdaliu, o darbo sąnaudos sumažės, nes gamybos procesai labiau mechanizuojami ir automatizuojami.

Nors ir arti miestas

Plungės artumas, informuoja "Kibirkštis", anaiptol neatima "Socialistinio kelio" kolūkiui darbo rankų. Ūkyje sklandžiai organizuojami darbai, tad čia mielai dirba daugelis miestiečių. Kasdien du kolūkio autobusai atveža juos į darbą ir perveža į namus.

Daug žmonių kasmet įsikuria gražioje Varkalių gyvenvietėje. Kolūkyje yra kultūros namai, valgykla, parduotuvė, netoli Plungės penktoji vidurinė mokykla, poliklinika. Šiemet 52 kolūkiečiai statosi naujus namus. Ūkis teikia jiems didelę paramą, įvairių lengvatų, savo jėgomis stato devynis namus.

Nuo cecho iki susivienijimo

Prieš 25-erius metus "Šatrijos" kolektyvas išleido pirmąją produkciją. Raseinių "Naujas rytas" primena, kad nuo to laiko buvęs kuklus Kauno "Spalio" siuvimo fabriko filialas tapo "Šatrijos" siuvimo gamybinio susivienijimo pagrindine įmone. Jai pastatytos naujos patalpos, parūpinta našių įrengimų. Įmonės bendroji produkcija padidėjo 16 kartų, kiekvieno gamybininko uždirbis—maždaug trigubai, o jų vidutinis darbo užmokestis—pustrečio karto.

Profilaktoriumai viršužiglyje

Gražioje Viršužiglio apylinkėje iškilo Kauno centralizuotos liejyklos darbininkų profilaktoriumas. Jį sudaro ištisas pastatų kompleksas: 150 vietų gydomasis ir 170 vietų miegamasis korpusai, aštuonių butų gyvenamasis namas personalui, pagalbiniai pastatai. Komplekso statybai buvo skirta beveik pustrečio milijono rublių.

Šį rudenį, praneša "Kauno tiesa", "Kauno statybos" trestas pradeda statyti Viršužiglyje dar vieną panašų sveikatos ir poilsio centrą—šį kartą savo darbininkams.

Geros nuotaikos įmonė

Rūpinimasis žmonių nuotaika darbe ir laisvalaikiu plačiai išgarsino šį nedidelį Kapsuko fabriką, Kazlų Rūdos Bandomojo medienos dirbinių kombinato filialą. Gamybinės kultūros apžiūroje jis užėmė pirmąją vietą tarp šalies baldų ir medžio apdirbimo pramonės įmonių.

Čia visur jauku—cechuose, darbo kabinetuose, valgykloje. Apie įmonę vasarą žydi rožės, trykšta fontanėliai, žaliuoja vejos.

Liaudies tradicijų komisija ruošia turiningas popietes ir vakarus darbininkams ir šeimų nariams. Praktikuojamos kolektyvinės išvykos į Kauno muzikinio teatro spektaklius. Šiemet surengtos ekskursijos į Brestą, Minską, Palangą. Kai kurios—kartu su socialistinio lenktyniavimo partneriais iš Gardino.

Gera kolektyvo nuotaika, rašo "Naujasis kelias", padeda našiai dirbti. Fabrikas nuolat įvykdo ir viršija gamybos užduotis.

Plečiasi ir gražėja gyvenvietės

Utenos rajone geriausiai statoma ir tvarkoma pripažinta Sudeikių kolūkio centrinė gyvenvietė. Alaušo ežero pakrantėje skoningai statomi gyvenamieji namai. Gatvės asfaltuotos, apšviestos, pakloti šaligatviai.

Kolūkio valdyba nutarė neįskaičiuoti į sodybinius sklypus ploto, esančio tarp namų ir gatvės. Čia žaliuoja vejos, dekoratyviniai krūmai, žydi gėlės.

Vienas kvartalas statomas iš alytiškių surenkamųjų namų. Baigiama įrengti originalios architektūros keturių darbo vietų parduotuvė. Projektuojami 50 vietų vaikų lopšelis—darželis ir aštuonmetės mokyklos priestatas.

Kolūkiečiai noriai keliasi į gražią ir patogią gyvenvietę. Šiemet bus šešiolika įkurtuvių vietoj plane numatytų šešerių.

Per šį penkmetį, pažymi laikraštis "Lenino keliu", labai išaugo, pagražėjo ir kitos Utenos rajono kaimo gyvenvietės—Kuktiškės, Užpaliai, Vyžuonos, Radeikiai, Antalgė.

Visai respublikai

Nerasime mūsų krašte žmogaus, kuris nesinaudotų Panevėžio baldų fabriko produkcija. Jis aprūpina veidrodžiais visus respublikos baldų gamintojus, pateikia jų parduotuvėms—stalinių, pakabinamų ir kitokių. Vaikai sėdi panevėžiečių baldžių padarytuose mokykliniuose suoluose. Dalį savo produkcijos įmonė siunčia į kitus šalies miestus, o mokyklinius baldus ir į užsienį—Kubą, Vietnamą, Etiopiją, Mongoliją.

Per šį penkmetį, informuoja "Panevėyio tiesa", fabrikas išsiplėtė, pajaunėjo. Veidrodžių cechas persikėlė į naujas erdvias patalpas. Metinė įmonės produkcija padidėjo nuo 5,6 iki 8,2 milijono rublių. Dabar ruošiamasi statyti naują baldų cechą.

Jubiliejiniam sezonui

Šiaulių dramos teatras pradėjo 50-ąjį kūrybinį sezoną. Savo jubiliejų, praneša "Raudonoji vėliava", scenos meistrai pažymės lietuvių dramaturgijos klasiko—V. Krėvės-Mickevičiaus "Skirgailos" premjerą.

Nors teatras laikinai glaudžiasi miesto Kultūros namuose, šis sezonas bus turtingas naujų kūrinių. Antrąjį savo veiklos pusšimtį teatras pradės kapitališkai suremontuotuose rūmuose. Ten bus ne tik didžioji, bet ir mažoji scena. Savotiškas mažasis teatras atvers duris neseniai teatrui atiduotame ir dabar rekonstruojamame papildomame pastate.

Sodininkystės apžvalga

Pirmuosius lankytojus priėmė Vytėnuose įsteigtas visuomeninis sodininkystės muziejus. Dabar jis atviras lankytojams kiekvieną šeštadienį, o ekskursijoms, iš anksto susitarus,—ir kitomis dienomis.

Ekspozicija gana plačiai nušviečia sodininkystės raidą respublikoje, jos praeitį ir dabartį, atitinkamus mokslininkų darbus. Artimiausiais metais numatoma atidaryti atskirą daržininkystės skyrių.

Muziejaus eksponatus sukaupė ir paruošė Vytėnų sodininkystės-daržininkystės bandymų stoties kolektyvas. Šios stoties vyresnysis mokslinis bendradarbis V. Tuinyla, prižiūrintis muziejų, Kauno rajono "Komunizmo vėliavos" laikraštyje paragino sodininkystės mėgėjus ne tik susipažinti su ekspozicija, bet ir padėti jį toliau turtinti.

Ne vien prie jūros

Daugiau kaip puspenkto tūkstančio žmonių šiemet ilsėjosi prie Anykščių šilelio įsikūrusiuose poilsio namuose. Kraštovaizdžio grožis, garsios literatūrinės vietovės sutraukia į Anykščius poilsiautojus iš įvairių respublikos kampelių.

Ateinančiais metais, praneša "Kolektyvinis darbas", "Šilelio" poilsio namai labai pagražės, galės priimti poilsiautojus ir žiemą. Pradėti rekonstrukcijos darbai, kuriems skiriama apie pusę milijono rublių.

Įmonės išradėjai

Spalio 50 mečio dirbtinio pluošto gamykloje suruoštas konkursas ir išaiškinta, kas aktyviausiai tobulino gamybą per penkiolika įmonės gyvavimo metų. Pirmuoju gamyklos išradėju, rašo "Kauno tiesa", tapo centrinės laboratorijos viršininkas, technikos mokslų kandidatas Z. Sakalauskas. Jis yra padaręs 14 išradimų, kurie padėjo tobulinti acetato ir tiracetato gamybą bei kokybę, davė didelę ekonomiją. Iš moterų kūrybingiausia buvo acetato cheminio verpimo cecho technologė B. Gasiūnaitė, trijų išradimų autorė.

Nuo įmonės įsteigimo jos inžinieriai yra pateikę 48 techninius sprendimus, kurie pripažinti išradimais.

Darbo kolektyvų kvartalai

Šio penkmečio pradžioje Jonavos pakraštyje, kur labai gražus reljefas, pradėtas statyti naujas Rimkų mikrorajonas. Čia apsigyvens apie 15 tūkstančių žmonių.

Dabar statomas "Azoto" gamybiniam susivienijimui suprojektuotas kvartalas. Jame bus vienuolika daugiabučių gyvenamųjų namų, vaikų lopšelis-darželis, stambus magistralinių tinklų kompleksas.

Rimkų mikrorajone, informuoja "Jonavos balsas", atskirų kvartalų projektus taip pat užsisakė rajono Liaudies deputatų tarybos vykdomasis komitetas bei Chemijos statybos trestas. Ateinančiais metais naujamiestyje pradės veikti 1284 vietų vidurinė mokykla, kiek vėliau—kompleksinis prekybos centras, 600 vietų kino teatras, kitos socialinės ir kultūrinės įstaigos.

1990 gydys elektra

London. — Keturiasdešimt žymiausių Anglijos medikų nuomone, 1990-aisiais metais cheminę anesteziją pakeis elektrinė; taigi operuojami žmonės ant operacinio stalo turės sąmonę, bet skausmo nejaus.

Bus galima pakeisti visas kūno dalis, išskyrus galvos ir nugaros smegenis. Senėjimo procesas bus iš dalies sulaikytas. Vidutinis žmogaus amžius pailgės.

Prognozė apskritai nuteikia optimistiškai, tačiau perspėja, kad narkomanija kai kuriose šalyse gali būti labai rimta socialinė problema.

Saviveiklininkai vaidina operetėse

Panevėžio muzikos entuziastai prieš dvidešimt metų paruošė pirmąją operetės premjerą—A. Planketo "Kornevilio varpus". Po penketos metų jie pelnė liaudies teatro vardą. Liaudies operetės teatro kolektyvas tapo pirmojo sąjunginio meno saviveiklos festivalio laureatu, sėkmingai koncertavo Lenkijos Liaudies Respublikoje.

Daug metų dirigento batutą laikė respublikos nusipelnęs meno veikėjas M. Karka. Dabar žinomo veterano darbą tęsia J. Švedo pedagoginės mokyklos direktoriaus pavaduotojas D. Baltrūnas. "Panevėžio tiesai" pažymi, kad šalia gabaus jaunimo operetėse tebedainuoja pirmosios premjeros dalyviai—solistai N. Gaigalaitienė, A. Petronis, A. Varnas, choristas K. Jurgelevičius.

Savo dvidešimtmečiui kolektyvas paruošė vienuoliktąją premjerą. Tai V. Jataušo surežisuota F. Leharo operetė "Linksmoji našlė". Spektaklį gražiai papuošia V. Murausko išugdyta baleto grupė.

Parinko **A. Petrauskas**

Nauji puikūs kultūros namai

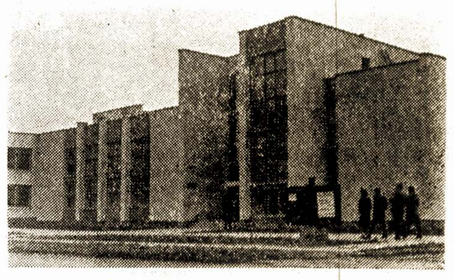

Rokiškio rajone, Kriaunose, kurios yra Sartų tarybinio ūkio centras, iškilmingai atidaryti nauji dideli kultūros namai. Juose yra žiūrovų ir šokių salės, erdvūs kambariai aktoriams, saviveiklininkams, fotolaboratorija. Naujame pastate įsikūrė ir biblioteka.

Dešimtys užsienio šalių mokslininkų šiemet lankėsi Tarybų Lietuvoje: stažavosi mūsų mokslo įstaigose, aptarė tolesnio bendradarbiavimo gaires, dalyvavo tarptautiniuose simpoziumuose, konferencijose. Vienas paskutiniųjų tokių renginių — tarptautinis geologų pasitarimas, vykęs Lietuvos geologijos mokslinio tyrimo institute.

Žiemos vakarai Lietuvoje

Kai šiaurėje temsta anksti,
Kai sunkūs visokie darbai
Laukuose jau seniai atlikti,
Prasideda nykūs, ilgi žiemos vakarai.

Jie ne tamsūs—visur elektra,
Mašinom takai nukasti,
Tik siaučia dažnokai pūga,
Bet saugo nuo jos visur butai šviesūs, šilti.

Jei vasarą stigo dažnam
Semtis mokslui brangių valandų,
Dabar gi valia kiekvienam
Save turtint priglobtiems kultūros namų atvertų.

Teatras, knyga įdomi,
Ekranų turtingi vaizdai
Stebuklinga, lakia mintimi
Lobių lobius atskleidžia visiems, kas jų geidžia karštai.

Tegu siaučia kipšai aitvarai
Ir kaukia pūga atžariai,
Visi semiasi mokslų džiugiai,
Kai ateina neprailgstantys žiemos vakarai.

J. Subata

AUGALAI PRIEŠ AUGALUS

JAV žemės ūkio ministerijos specialistai pastebėjo, kad saulėgrąžos slopina pačių atspariausių piktžolių augimą. Augalų ligų tyrimo laboratorijos šiltnamiuose atlikti bandymai parodė, kad saulėgrąžų ekstraktas slopina piktžolių augimą 50—70%. Vienerių metų lauko bandymai — ne tokie sėkmingi, tačiau mokslininkai mano, kad saulėgrąža galbūt tik per kelis vegetacijos sezonus sugeba išskirti tiek toksinų, kad pakaktų nugalėti piktžoles.

Paslaptingas kai kurių augalų sugebėjimas naikinti kitus augalus vadinamas alelopatija. Tikimasi, kad, pasinaudojant šiuo fenomenu, kada nors selekcijos ar genų inžinerijos metodais galima bus sukurti augalus, kurie patys sugebėtų kovoti su piktžolėmis. O gal bus galima sukurti patvaresnius ir nepavojingus herbicidus... Įjungus į sėjomainą alelopatiškas kultūras, gal būtų galima daugeliui metų išnaikinti piktžoles...

Be saulėgrąžų, alelopatinių savybių turi avižos, kai kurių rūšių vyšnios ir agurkai, daugelis laukinių augalų rūšių.

Pagalbą suteikti gali kiekvienas

Reanimacijos mokslas kūrėsi ilgai ir sudėtingai. Jis remiasi ne tik medicinos, bet ir biologijos, fizikos, matematikos bei kitų mokslų pasiekimais. Tai, kad šiandien žmogus atgaivinamas iš klinikinės mirties (kartais net ir ne vieną kartą) ir kad po to ilgai gyvena, yra didelis mokslo laimėjimas. Tačiau, pradėdama aiškinti, kaip suteikti pirmąją pagalbą, noriu įspėti, kad nesusidarytumėte nuomones, jog išgelbėti galima be išimties visus, kuriuos ši nelaimė ištiks. Deja, kartais ir kvalifikuoti gydytojai, geriausia aparatūra nieko negali padėti.

Staigi mirtis gali ištikti dėl miokardo infarkto, paveikus elektros srovei, skęstant, uždusus ir t. t. Tąsyk sustoja pagrindinės gyvybinės funkcijos — kraujotaka ir kvėpavimas. Išnykus vienai iš jų, greitai dingsta ir kita. Dažniausiai staigi mirtis įvyksta kraujotakai nutrūkus, kai nustoja plakti širdis. Tuo atveju po 10—15 sekundžių išnyksta sąmonė, po 2 minučių sustoja ir kvėpavimas. Jei pirma sustoja kvėpavimas, tai po to netrukus išnyksta sąmonė, o dar veliau nustoja plakti širdis.

Skiriami du staigios mirties etapai: klinikinė ir biologinė mirtis. Klinikinė mirtis prasideda nuo to momento, kai sustoja širdies veikla ir kvėpavimas, biologinė — kai žūva galvos smegenų žievės ląstelės. Staiga mirusį žmogų galima atgaivinti tik tuo atveju, jei pagalba jam pradedama teikti dar klinikinės mirties etape — kol nėra žuvusios galvos smegenų ląstelės. O jos, sustojus kraujotakai, žūva po 4—6 minučių. Šis terminas toli gražu ne visiems vienodas, priklauso nuo organizmo būklės.

Prieš pradedant teikti pagalbą, būtina įsitikinti, ar tikrai yra įvykusi mirtis, o gal žmogus tik apalpęs. Pažiūrėkime, ar yra pulsas. Miego arterijos pulsą pajusti lengva kaklo šone. Jei nėra pulso, vadinasi, širdis neplaka, kraujotakos nėra. Skubiai žvilgterime į krūtinės ląstą: jeigu ji nesikilnoja, vadinasi, kvėpavimas sustojęs.

Tikslinga pasižiūrėti ir į akių vyzdžius. Mirties pradžioje jie būna normalaus dydžio, tačiau nuo šviesos nesiaurėja, o praėjus dviem minutėms būna jau išsiplėtę. Kol vyzdžiai dar visiškai neišsiplėtę, galimybė atgaivinti didesnė.

Konstatavus mirtį, kuo skubiausiai reikia žmogų gaivinti, o ne gaišti laiką, kviečiant greitąją. Ją pakviesti gali kitas asmuo. Jeigu esate vienas, tai pirma suteikite pagalbą ir tik atgaivinę kvieskite greitąją.

Skubiai paguldykite žmogų ant nugaros, geriausiai ant grindų ar ant žemės, kad būtų kietas pagrindas. Būtina atlaisvinti krūtinę nuo drabužių, atlošti galvą. Tai atliekama atsiklaupus prie gaivinamojo iš kairės. Kairiosios rankos plaštaką delnu į viršų dedam po sprandu ir ją pakeliame. Atlošę gaivinamojo galvą, dešinės rankos pirštais užspaudžiame nosį ir, uždėję ant burnos servetėlę, bandome pro burną įpūsti į plaučius oro. Jei po to krūtinės lasta neišsipučia, bandykim dar daugiau atlošti galvą.

Jei kvėpavimo takuose yra kliūtis, ji patenka į skrandį. Tąsyk žmogus gali atpilti. Tada skubiai pasukame gaivinamojo galvą į šoną, tvarsčiu išvalome burną. Įsitikinę, jog kvėpavimo takai yra laisvi, pradedame dirbtinį kvėpavimą. Kaip sakiau, atlošę gaivinamojo galvą ir užspaudę šnerves, giliai ikvepiame ir pučiame į jo burną. Suaugusiam žmogui per minutę reikia tai padaryti apie 12 kartų, vaikui — 20.

Kartu būtina pradėti netiesioginį širdies masažą. Kaip tai padaryti?

Ištieskime rankas, uždėkime plaštakas vieną ant kitos ir spauskime apatinę krūtinkaulio dalį — ritmingai, visu savo kūno svoriu, kad greitai nenuvargtume. Stenkimės tai daryti plaštakomis, kad pirštai neliestų krūtinės. Jei širdies masažas sėkmingas, gaivinamojo oda parausta, susiaurėja arba nustoja plėstis vyzdžiai, ir kiekvieno paspaudimo metu jaučiamas miego arterijos pulsas. Tačiau tai gali patiklinti tik pagalbininkas. Atliekant širdies masažą vaikui, krūtinę reikia spausti mažiau, viena plaštaka, kūdikiams — tik 2 pirštais. Širdies masažą derinant su dirbtiniu kvėpavimu, per minutę suaugusiam būtina spustelti krūtinės lasta 60 kartų ir 8—12 kartų įpūsti oro. Jei gaivina vienas žmogus, tai per 15 sekundžių reikia 15 kartų spustelti krūtinės lastą ir 2 kartus įpūsti oro. Jei gaivina du žmonės, tai vienas iš jų daro širdies masažą, o kitas dirbtinį kvėpavimą. Tada per 5 sekundes 5 kartus paspaudžiame krūtinės lastą ir 1 kartą įpučiame oro. Gaivinti reikia ne trumpiau kaip 30—60 minučių.

Suprantama, sunku, vien tik pasiskaičius ši straipsnį, iš karto viską labai tiksliai atlikti. Tačiau gaivinti išmokti nėra sudėtinga. Ir reikia! Patirtis rodo, jog net vaikai gali to išmokti. Kiekvienas visuomenės narys turėtų žinoti, ką ir kaip daryti nelaimės atveju. Todėl manau, jog visose mokyklose jaunimas turėtų būti mokomas suteikti pirmąją pagalbą, staigiai ištikus mirčiai.

Norėčiau dar priminti, jog visuomenė medikams gali padėti ne tik mokėdama suteikti pirmąją pagalbą. Kovodama su rūkymu, alkoholizmu, netinkamu ir nehigieniškų gyvenimo būdu, ji sunaikintų daugybę priežasčių ir aplinkybių, dėl kurių kartais mirtis ištinka žmogų gyvenimo pusiaukelėje.

Prof.
Aldona LUKOŠEVIČIŪTĖ
Medicinos mokslų daktarė,
Kauno medicinos instituto anesteziologijos-reanimatologijos katedros vedėja

Literatūros vakaras Vilniuje

Gruodžio 4 dieną Vilniuje rašytojų klube plunksnos broliai suorganizavo literatūros vakarą—susitikimą su kovų veteranais. Dalyvavo apie 65 asmenys. J. Baltušis, papasakojo apie rašytojų veiklą, kai istorija visą gyvenimą pasuko nauja linkme, kaip padėjo nugalėti hitlerizmą. J. Baltušis—labai geras oratorius. Jo kalba klausytojus labai sužavėjo. J. Būtėnas plačiau atskleidė, kaip rašytojai triūsė 1940-1941 m. dirbo atsakinguose postuose, rašė. Jis pridūrė: "Tada literatūrinėje kritikoje dažnokai reiškėsi A. Liepsnonis".

Veikėjas A. Gailevičius priminė, kad fašizmo metais kalinami draugai labai vertino pažangius rašytojus.

Grabilo ir buvusi fašizmo auka, o dabar labai puiki istorikė J. Komodaitė. Ji sakė: gerai, kad rašytojai vaizduoja revoliucinius įvykius.

E. Pušinienė plačiau papasakojo, kokį įspūdį jai padarė A. Liepsnonio knyga "O kur žvaigždės?"

L. Kapočius džiaugės, kad rašytojai vaizduoja tuos, kurie grūmėsi fronte prieš fašistinius atėjūnus. "Šia tema reiktų išleisti dar daugiau knygų," tęsė jis.

A. Liepsnonis pasakojo: "Cenzūros nepraleistus kūrinius spausdinau "Laisvėje". Priminė savo ryšius su rašytojais: M. Bažanu, S. Ščipačiovu, A. Tvardovskiu, O. Gončaru.

Gan garsus Lietuvoje keitikas P. Bražėnas. Jis išleido labai puikią knygą. Jis kalboje atskleidė kovų veteranų vaidmenį už liaudies gerovę. Jis perskaitė M. Bažano, V. Bykovo, Ozerovo telegramas. Šie rašytojai—dideli Lietuvos bičiuliai. Vakaro dalyviai pageidavo daugiau tokių rašytojų ir kovų veteranų susitikimų.

A. L.

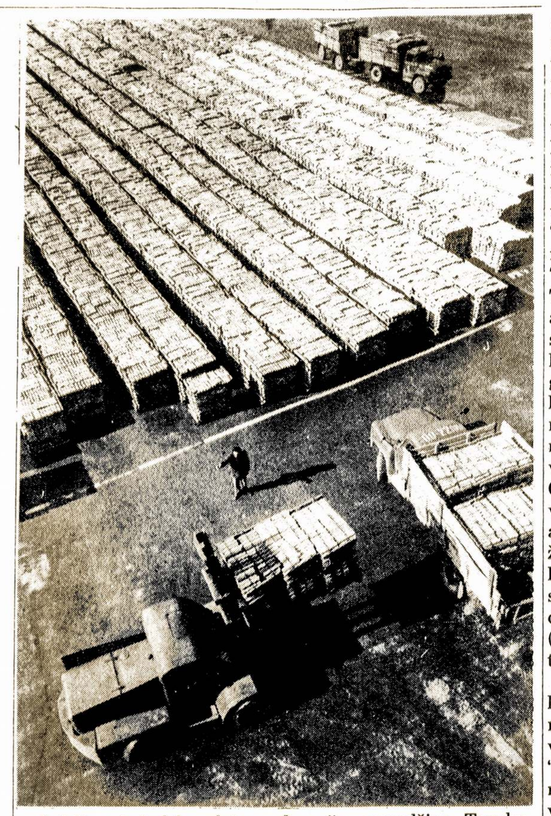

Aukštos kokybės plytas, drenažo vamzdžius Tarybų Lietuvos kolūkiams ir tarybiniams ūkiams tiekia Tauragės keramikos gamykla. Savo produkciją įmonė taip pat siunčia į kitas sąjungines respublikas.

Nuotraukoje: **Tauragės keramikos gamyklos produkcija, paruošta išsiuntimui.** M. Baranausko nuotr.

Apie Girėnus ir visą Zanavykiją

Su Vytauto Rimkevičiaus kūryba pažįstamas seniai. Jo kūriniai visada išlikdavo ilgai atmintyje. Tačiau su abejone paėmiau į rankas jo knygą "Girėnai" ir pradėjau skaityti. Nė nepagalvojau, kad tie Girėnai tai kaimas mano gimtojoje Zanavykijoje netoli Šakių miesto. Girėnų kaimas yra ir netoli Kvėdarnos. O apie Zanavykijos Girėnus buvau užmiršęs. Nors anksčiau žinojau, kad toks kaimas yra. Kada vokiečiai linijoje Raseiniai—Šakiai—Gintautai pasirengė gynybinę liniją 1944 m. vasarą ir frontas čia prastovėjo apie tris mėnesius, tai vokiečiai visus gyventojus iš pafrontės išvarė toliau. Taigi tada iš Girėnų kaimo atsivakavo į Karališkius ir apsigyveno pas mano tėvus Merčaičių šeima, kuri pas mus (buvo mūsų ūkyje tada iš pafrontės atsievakavę kelios dešimtys žmonių su arkliais, vežimais, kai kurie ir su karvėmis, savo menką mantą susikrovę vežimuose) išbuvo iki vokiečiai iš mūsų kaimo pasitraukė 1944 m. spalio 11 dieną. Trims mėnesiams frontas tada apsistojo Sudarge, o mūsų kaimų jau tarybinės kariuomenės vadovybė iševokavo į Gelgaudiškio apylinkes.

Kodėl apie tai rašau? Kad ir V. Rimkevičius savo knygoje "Girėnai" rašo apie tai, kaip vokiečiai iševokavo Girėnų kaimą, kaip dauguma to kaimo gyventojų per vasarą pragyveno Baltkojų girioje (iš vaikystės girdėtas man girios pavadinimas), vaizduoja tų žmonių nuotaikas laukiant patiems nežinant ko (apsakymas "Laukimas"). Taip, tai buvo vargo ir nežinomos dienos kiekvienam Lietuvos žmogui, girdint lėktuvų kaukimą, bombų sprogimus, kulkosvaidžių kalenimą, o vokiečiams atsitraukus, daug žmonių gyvybių nusinešė minos, paliatos fronto ir pafrontes laukuose. Eini, būdavo, žmogus ir nežinai, ar tvirtai ant žemės padėsi koją, ar nepasijusi minos nublokštas, sužeistas ar užmuštas. Atsimenu, nebuvo tada dienos, kad nelaidotų po keletą žmonių, užmuštų minų Gelgaudiškyje. Daug žmonių ir kareivių praėjo keliu Plokščiai—Gelgaudiškis. Beveik pusantro mėnesio ėjo žmonės greta minėto kelio esančiu takučiu. Ir štai, vieną sekmadienį (lapkričio gale 1944 m.) mano 10 metų brolis Gediminas ėjo dar Gelgaudiškio miestelio ribose takučiu greta minėto kelio kartu su šeimininku, pas kuriuos buvome atsievakavę, sūnumu Tirliku Gediminu iš Pakalniškių pasišnekučiuodami, ramūs. Juos lankė Pakalniškių km. vaikinukas Laurynaitis. Vos tik koją pastatė ant žolės šalia tako, sprogimas sudrebino Gelgaudiškio miestelį. Laurinaičiui mina nutraukė koją, sužeidė vidurius. Mano broliui Gediminui sužeidė akį, nuplėšė antakį, o Tirlikų Gediminui sužeidė veidą. Gydytojų tada nebuvo. Vežant į Zyplius Laurinaitis mirė. Brolio ten nepriėmė. Mat buvo karinė ligoninė. Brolį išgydė kaimelio klebonas J. Juodviršis. O kiek buvo atsitikimų, kad žmogus, buvęs vokiečių iševakuotas, grįžo į namus, ir, peržengus slenkstį gimto namo, buvo užmuštas vokiečių paliktos minos. Arba norėjo užkurti krosnį ir, įsidegus malkoms, driokstelėjo mina, buvusi įmūryta į krosnį. Dėl to ir rašau apie tai, kad parodyčiau kokia žiauri buvo žmogaus dalia karo metu, tuo papildydamas V. Rimkevičiaus apsakymus, kuriuose taip puikiai atvaizduoti tų laikų susimaišę žmonių likimai (apsakymas "Sugrįžimas"). Sunkūs ir žiaurūs buvo laikai. Norėtųsi, kad tai daugiau nepasikartotų. Norėtųs, kad daugiau nebūtų žmogus žmogui vilku. Norėtųs, kad visur būtų taika, laimė, laisvė. Kad patrankos daugiau negąsdintų žmonių, o vaikai galėtų be baimės siekti mokslo, dirbti, kurti, statyti, bet jokiu būdu negriauti.

Realiai vaizduojamas Pokario metų turgus to paties pavadinimo apsakyme. Kuo tada neprekiavo žmonės turguje. Ir sudegusiom vinim, ir senais batais, ir duona, ir mėsa ir sąžine ir viskuo, kas tik ką turėjo parduoti. O pirkėjų viskam atsirasdavo.

V. Rimkevičius puikiai vaizduoja Girėnų kaimą (o kartu ir visos Lietuvos kaimus, nes panaši padėtis buvo visur) pokario metais. Tai visa eilė ta tema apsakymų: "Kaimynai", "Gimnazisto mirtis", "Kančiauskas mala", "Arklių išvedimas" ir kiti. Tai kūriniai pasakojantys apie pokario metų žmonių santykius, darbus, siekimus, kovas, sunkų išsiskyrimą su gyvuliais, atiduodant juos į kolūkį ir pan. Ir visa tai nupiešta taip realiai, gyvenimiškai, kad paskaitęs negalvoji, jog tai rašoma apie Girėnų kaimo žmones, o galvoji, kad rašoma apie tau artimus tavo gimto krašto žmones. Atsirado ir tokių, kurie kenkė visuomenei (apsakymas "Nebylys"), o kiti darbavosi kolūkyje iš širdies (apsakymas "Pjūties metas").

Apsakyme "Aistra" pasakodamas apie jauną kaimo mokytoją ir jos tragišką gyvenimą vaizduojamas ir "kvailelis Šileikutis"—tai mano gimto kaimo žmonių vadinamas Šileikų Praniukas, kuris prieš karą eidavo keliais apsikaišęs gėlėmis, grodamas armonika, iš maldos imdamas tik centus, visad linksmas, visad patenkintas. Po karo jo nebuvo matyti. Sako, jį nušovę vokiečiai, kada jis, prisikrovęs karutį visokių daiktų važiavęs link fronto, kada kiti žmonės važiavo tolyn nuo fronto linijos.

Apsakyme "Dzūkas ir suvalkietis" bandoma (gal ne visai teisingai) parodyti dzūkų ir suvalkiečių charakterius. Visur yra įvairių charakterių žmonių ir visokių charakterių reikia. Jeigu visi žmonės būtų vienodi ir gyventi būtų neįdomu. Aplamai visur yra gerų ir blogų žmonių. Tik gerų žmonių yra daug daugiau negu blogų.

Gal per daug V. Rimkevičius savo apsakymuose vaizduoja girtuoklius. Ir tie girtuokliai ne visada pasmerkiami, o vaizduojami, tokie, kokie yra. Gal būt, reikėtų girtuoklius labiau smerkti, vaizduoti juos labiau nekenčiamus, kad jaunimas šlykštėtųsi degtine, neapkęstų girtuoklių. O tokių išsireiškimų "visi užjautė Šnitkų" (girtuoklį K. B.) nereikėtų. Jaunimas, paskaitęs, kad užjaučiamas girtuoklis, pagalvos, kad gerti gera, kad gerdamas susilauks visų užuojautos, o gal būt ir pagarbos. O to neturėtų būti.

Bando spręsti šeimos santykius (apsakymas "Tokia dalia" ir kt.).

Tur būt dažnas Lietuvos kaimietis skaudžiai pergyvena išsikėlimą iš gimtos sodybos. Kada dabar vyksta dideli Lietuvos kaimo pertvarkymai, kada melioruojami laukai, ne vienas kaimietis lygiai taip pat pergyveno, kaip ir apsakymo "senas kiemas" veikėjai.

Apsakyme "Hana" vaizduojama lietuvio ir žydės meilė, kurią smerkia tamsūs kaimo žmonės ir smurtu priverčia juos išsiskirti. Su gailesčiu Hanai skaitome apysaką. Ir iš tiesų gaila Hanos, gaila, Andriaus, gaila tų tamsių kaimo žmonių, gyvenusių prieš daug dešimtmečių Girėnuose.

Daug tikroviškų akimirkų pralekia, skaitant "Girėnus". Norisi nė vieno senesnės kartos žmogaus, kuris nebūtų išgyvenęs ką nors panašaus, kaip tie apsakymuose pavaizduoti žmonės. Reikia, oi reikia tikrove dvelkiančių, neperdėtų apsakymų, romanų ir kitų rūšių kūrinių apie tuos dar mums atmintinus laikus. Manau, kad V. Rimkevičius didelį indėlį įdėjo į lietuvių literatūrą, parašydamas "Girėnus". Knyga verta visų dėmesio.

Dabar dar keletas žodžių apie patį Vytautą Rimkevičių, šiemet gruodžio 26 d. švenčiantį savo penkiasdešimtmetį. Jis gimė 1930 m. XII.26 Ramoniškiuose, Šakių raj. 1954 m. baigė Vilniaus Pedagoginį institutą. Dirbo įvairių žurnalų redakcijose. Parašė nemaža apsakymų, dramų. Kūriniai daugumoje dvelkia romantine dvasia. Kūriniuose pilna neapykantos karui, sprendžiama etiniai ir moraliniai klausimai. Svarbiausia, kad jis vaizduoja kūriniuose savo gimtų vietų žmones, gyvena jų vargais, džiaugsmais, rūpesčiais. Manau, dar ne viena knyga pasirodys knygynų lentynose, kurios autoriumi bus V. Rimkevičius. O sveikindami jį jubiliejaus proga, palinkėkime jam geros kūrybinės ugnelės ir didelio indėlio į literatūrą.

Kęstutis Balčiūnas
Kvėdarna

Kam tarnauja menas

Taigi, kam tarnauja menas? Esame tikri—išgirdęs tokį klausimą, bet kuris mūsų šalies pilietis atsakytų Vladimiro Lenino žodžiais: menas tarnauja liaudžiai. Visiems. Menas suartina žmones. Padeda tarpusavio supratimui. Tai šiandien aišku netgi mažam. Tai tokia akivaizdi tiesa, kurios net nereikia įrodinėti. Tačiau—neskubėkime . . .

Prieš kurį laiką lietuviškieji užjūrio "veiksniai" eilinį kartą sukėlė didžiausią triukšmą, esą Lietuvoje skriaudžiami menininkai. Šį kartą objektu buvo pasirinkta viena iškiliausių mūsų meno figūrų—Tarybų Lietuvos artistas, tarptautinio Čaikovskio konkurso laureatas, Tuluzos dainininkų konkurso Grand Pri laimėtojas Vaclovas Daunoras. Kaip visada tokiais atvejais daroma, "veiksniai" tuojau pat suorganizavo specialų komitetą ir energingai ėmėsi veiklos: sakė graudžias kalbas, kreipėsi į visas įmanomas instancijas ir, kaip visada, kaulijo iš tautiečių "vadavimo" reikalui aukų. Ir staiga, nespėjus kaip reikiant įsismaginti, viskas sustojo. Lietuviškuosius "veiksnius" pasiekė neįtikėtina žinia—netrukus į Jungtines Amerikos Valstijas su koncertine kelione atvyko . . . pats Vaclovas Daunoras. Atrodytų, Lietuvos menininkų likimu nepaprastai besirūpinantiems "veiksniams" ši žinia turėjo sukelti milžinišką entuziazmą! Vadinasi, reikalai nėra tokie beviltiški—dar ne visai pasmaugtas Lietuvoje menas, dar išleidžia tie baisūs komunistai savo žmones į "laisvąjį pasaulį". Maždaug taip, mūsų nuomone, turėjo sureaguoti buržuazinė lietuvių emigracija. Bet suteikime žodį jiems patiems, o tiksliau—jų leidžiamam laikraštukui "Nepriklausoma Lietuva".

Minėtame organe nesunkiai rasime "Algimanto skiltį", kurios ištrauką ir pacituosime: "Tačiau nelauktai ir netikėtai partinėms ir valdinėms įstaigoms nutarus išleisti solistą užjūrin ribotoms atostogoms ar ribotai laiko išvykai, čia jau būta tam nepasiruošto, lyg ir pasimetimo. Salomėjos Nėries žodžiais tariant, "Lakštingala negali nečiulbėti"—solistas ruošė eilę koncertų išeiviškajai visuomenei". Priminsime gerbiamiems klausytojams, kad grįžęs iš minimos kelionės Vaclovas Daunoras apsilankė mūsų studijoje ir papasakojo savo įspūdžius. Tad trumpai paminėsime, kad dainininko koncertai New Yorke, Bostone, Chicagoje praėjo su didžiuliu pasisekimu. Štai ką rašė laikraštis "New York Times" "Vaclovo Daunoro balsas malonus, gilus ir lygus. Net ir ankštoje rečitalių salėje jis skambėjo pakiliai, tvirtai ir visiškai užvaldė klausytojus, o jo balso lankstumas ir spalvingumas niekam nekėlė abejonių." O štai laikraščio "Chicago Tribuno" nuomonė: "Gerai atsiminkite Vaclovo Daunoro pavardę, būtų puiku, jei šis balsas iš Lietuvos sudainuotų Lyrik Operą, sakykime, "Borisą Godunovą".

Atrodytų, toks aukštas mūsų dainininko įvertinimas turėjo ypač nudžiuginti jo "neprašytus globėjus", tačiau šie savo susižavėjimą išreiškė gana savotiškai—koncerto Chicagoje metu pro langą į sceną įlėkė plyta. Kodėl?! Paklausite nustebę. Todėl—atsakys užsirūstinę "vaduotojai". Smulkesnį atsakymą rasime jau paminėtame organe—"Nepriklausomoje Lietuvoje": "Jeigu būtų jis pasilikęs nuolatiniam apsigyvenimui—nebūtų jokių nesklandumų. Tačiau patyrus, kad menininkas čia yra tik svečias ir eventualiai turės grįžti namo, prasidėjo šiokios tokios komplikacijos. Pasirodo, būta laikraščių, atsisakiusių dėti net ir apmokėtus Vaclovo Daunoro koncertų skelbimus. Vadinasi, vienam kitam išeivijoje, jis tapo lyg persona non grata—sovietų solistas, propogandistas, ir tiek". . .

Štai ir visa meile Lietuvos menui, jos kultūrai. Visi taškai sustatyti, ir juos sustatėm ne mes. O paties "veiksniai". Kiekvienas mūsų menininkas ar jo kūryba juos domina tik tiek, kiek tai galima panaudoti antisovietizmo bizniui. Taigi matome, kad paprastas klausimas—kam tarnauja menas?—nėra toks jau paprastas. Ypač, kai į jį bando atsakyti tėvynės meile apeliuojantys "veiksniai".

Kazys Bagdonavičius

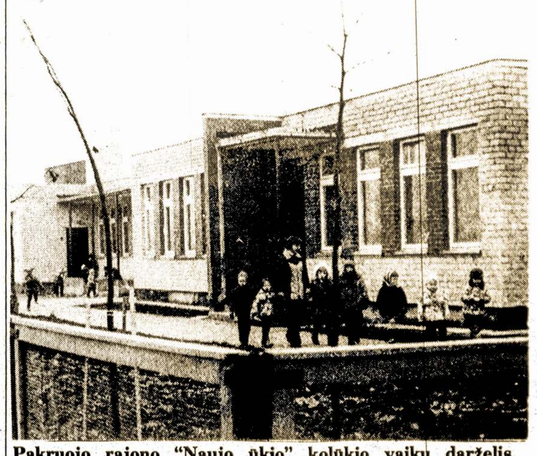

Pakruojo rajono "Naujo ūkio" kolūkio vaikų darželis, neseniai pastatytas centrinėje Balsių gyvenvietėje.
G. Svitojaus nuotr.

KANADOS ŽINIOS

MONTREAL, QUEBEC

LABAI SVARBUS MITINGAS

Sūnų ir Dukterų Pašalpinės Draugijos mitingas šaukiamas **sausio-January 10 d., yra labai svarbus**, ne vien kaip metinis, kuriame nariai išgirs raportus, apkalbėsime sergančius narius, bet **svarbiausia—bus** apdiskutuota ir nutarta tolimesnis draugijos likimas. Mat, apdraudos kompanija daro didelį spaudimą, reikalauja įvairių raportų apie kiekvieną narį, svarbiausia nario amžių ir apie pačią Draugiją, kiek ji turi narių ir koks narių amžius, ir kad visi raportai būtų paruošti prancūzų kalboje. Tie reikalavimai labai apsunkina Draugijoj veikiančiuosius. Šiame susirinkime turėsime išsiaiškinti, ar sugebėsime Draugiją išlaikyti, ar eisime prie Draugijos likvidavimo. **Todėl labai svarbu, kad visi nariai dalyvautų ir balsuotų.**

Susirinkimui vieta—3447 St. Laurens str. Pradžia 1:30 v. p. p.

Kviečia Valdyba

METINIS SUSIRINKIMAS

Lietuvių Literatūros Draugijos **metinis susirinkimas** šaukiamas **sausio-January 16 d. penktadienį**, visiems gerai žinomoj salėje—**3447 St. Laurens Str.**, kuriame išgirsite apie kuopos veiklą, apie praėjusį "Laisvės" vajų, taip pat rinksime naują valdybą, apdiskutuosime "Laisvės" 70-ies metų sukaktį, o jei bus laiko, tai ir padiskutuosime įvairiais šių dienų klausimais. Nariai ir "Laisvės" skaitytojai pasistenkite kuoskaitlingiau atsilankyti.

Pradžia 1:30 v. p. p.

Kviečia LLD Valdyba

MIRTYS, LIGONIAI

Onutė Kielienė buvo labai sunkiai susirgusi. Išvežta į Lachines ligoninę. Šiuos žodžius rašant, ligonės sveikata kiek pagerėjus.

Aneliukę Braknienę kankina dažni širdies smūgiai. Dažnai tenka ambulansu vykti į ligoninę. Ir šiuos žodžius rašant, ligonė randasi Royal Victorijos ligoninėje.

Elenutė Manstavičienė buvo išvykusi į Jungtines Amerikos Valstijas į savo dėdės laidotuves.

Anelė Mitkus (Kielaitė) su dūkra iš Jungtinių Valstijų buvo atvykusi atlankyti savo sunkiai susirgusią mamytę.

Linkiu visoms greitai pasveikti. **P.**

Žieminių švenčių proga,

sveikiname visus mūsų gimines, visus draugus, drauges bei pažįstamus čia Canadoj, Tarybų Lietuvoj, Amerikoj, Anglijoj, Skotijoj ir kituose kraštuose.

Linkim laimingų Naujų Metų, sveikatos, ilgo gyvenimo ir džiaugsmo.

PRANAS ZABELIA YENČIAI
Toronto, Ontario, Canada

Lietuvos mokslininkų bendradarbiavimas su kitomis šalimis

"Eltos" pranešime iš Vilniaus "Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos užsienio reikalų komisijoje" skaitome:

"Vilniuje įvyko Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos užsienio reikalų komisijos posėdis, kuriame apsvarstytas Lietuvos TSR Mokslų Akademijos prezidento J. Matulio pranešimas apie Mokslų Akademijos tarptautinius ryšius ir bendradarbiavimo su užsienio šalimis efektyvumą.

Buvo pažymėta, kad metai iš metų didėja mūsų respublikos mokslininkų tarptautiniai kontaktai. Tarybų Lietuvos mokslininkai, dalyvaudami tarptautinėse konferencijose, betarpiškai dirbdami kitų šalių mokslinjuose centruose, gauna naujausią mokslinę techninę informaciją, dalijasi savo patirtimi, supažindina užsienio kolegas su Tarybų šalies ekonomikos, kultūros, mokslo laimėjimais. Apie aukštą Tarybų Lietuvos mokslo autoritetą kalba respublikoje rengiamos tarptautinės konferencijos, simpoziumai, mokyklos. Drauge su užsienio specialistais sprendžiamos įvairios mokslo problemos."

Istorinė literatūra 1981-aisiais metais

Tarybinei liaudžiai, pasaulio pažangiajai žmonijai 1941 metai buvo pažymėti tragizmo ženklu. Birželio 22 d. hitlerinė Vokietija klastingai užpuolė Tarybų šalį. Didesniąją Europos dalį apgobė dar tirštesni Antrojo pasaulinio karo dūmai. Milijonai žmonių kovoje prieš hitlerinius okupantus paaukojo savo gyvybes, nuo žemės paviršiaus buvo nušluoti ištisi miestai ir gyvenvietės.

Praėjo beveik keturiasdešimt metų, bet karo metai tebėra gyvi daugumos žmonijos atmintyje. Tarybų šalies gyventojams šis rūstus išbandymų laikotarpis, nors jau ir tapęs istorija, yra tarsi visą laiką kraujuojanti žaizda. Todėl visiškai suprantamas ir tas didžiulis susidomėjimas karo įvykių raida, dokumentais, frontininkų ir tarybinių partizanų prisiminimais. Tarybų Lietuvoje šios tematikos leidiniai yra bene populiariausi.

"Minties" laidyklos 1981 metų planuose nemažai vietos skiriama istorinei literatūrai ir knygoms karine tematika. Jau suredaguotas ir netrukus spaustuvei bus įteiktas dokumentų rinkinys "Lietuvos liaudis Didžiajame Tėvynės kare". Jame atskleidžiama Lietuvos Komunistų partijos ir respublikos vyriausybės veikla, telkiant pasitraukusius į Tarybų šalies gilumą Lietuvos gyventojus kovai su hitleriniais okupantais, plečiant partizaninį judėjimą priešo užnugaryje. Dokumentai parodo 16-osios Lietuviškosios šaulių divizijos karių bei Lietuvos partizanų žygdarbius ir darbo žmonių paramą jiems.

Spausdinami rinkinyje ir hitlerinių okupantų bei jų lietuviškųjų talkininkų įsakymai, potvarkiai, instrukcijos ir kita dokumentinė medžiaga. Ji atskleidžia okupantų žiaurumą, jų plėšikiškus tikslus, o taip pat įtikinančiai demaskuoja jų talkininkus—lietuviškuosius buržuazinius nacionalistus, kurie okupantams visokeriopai padėjo naikinti lietuvių tautą. Minėtas leidinys faktais įrodys, kas gi iš tikrųjų buvo tie, kurie šiandien užsienyje dangstosi "patriotų" togomis, kurie įvairiomis progomis gražbyliauja apie savo tariamus nuopelnus Lietuvai ir jos žmonėms.

Partizaninio judėjimo Lietuvoje dalyvis, Tarybų Sąjungos Didvyris Bronius Urbanavičius savo pataisytoje ir papildytoje knygoje "Liaudies keršytojai" pasakoja apie liaudies keršytojų kovą su okupantais, apie lietuvių ir baltarusių partizanų draugystę, tarpusavio paramą. Skaitytojai susipažins su įžymiais partizaninio judėjimo vadovais, K. Kalinausko ir "Vilniaus" partizanų būrių kovotojais. Knyga įdomi savo intriguojančiu turiniu, savita pasakojimo maniera.

Prie karinės tematikos priskirtina, nors truputį ir kitokio charakterio, I. Veselnickio-Vasilenkos knyga "Devintasis fortas" kuri išeis rusų kalba. Hitleriniai okupantai vieną buržuazinės Lietuvos kalėjimų—IX fortą buvo pavertę masinio žmonių naikinimo vieta. Forto istorijoje vienintelį kartą iš jo pabėgo 64 kaliniai-tarybiniai karo belaisviai, partizanai, antifašistai, kurie vėliau demaskavo žiaurius hitlerininkų nusikaltimus. Pabėgusių iš IX forto kalinių grupės vadovas, Tarybinės Armijos karininkas I. Veselnickis-Vasilenka savo atsiminimuose ir rašo, kaip forto kaliniai-komunistai ruošė pabėgimą ir jam vadovavo, pasakoja apie bendrą kovą prieš hitlerininkus partizanų būryje.

1981 metais planuojama išleisti nemažai ir memuarų. Šis žanras irgi labai populiarus Lietuvoje. Memuarus labiausiai skaito jaunimas. Viena iš pagrindinių šios rūšies knygų bus M. Chodosaitės "Audrose brendusi jaunystė". Joje autorė, revoliucionierė-pogrindininkė pasakoja apie savo jaunystę, nuo 1921 metų susietą su Lietuvos Komunistų partija. Remdamasi asmeniniais įspūdžiais bei patirtimi, autorė nušviečia istorinius įvykius tarp Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų, piešia komunistinio pogrindžio bendražygių portretus, atskleidžia nemaža jaudinančių revoliucinės kovos epizodų.

Drąsios pogrindininkės, principingos komunistės, nenuilstamos švietimo organizatorės Vladės Vyšniauskaitės portretą atskleidžia revoliucinės kovos bendražygiai, buvę bendradarbiai knygoje "Taurus gyvenimas". Joje taip pat spausdinami ir Vl. Vyšniauskaitės prisiminimai, straipsniai mokyklų bei švietimo klausimais.

1981 metais bus publikuojamas ir dar vieno revoliucionieriaus-pogrindininko Igno Gaškos literatūrinis palikimas. Jo "Raštai" apjungs savyje publicistiką, atsiminimus apie kovos už Tarybų valdžią Lietuvoje. Taip pat skaitytojai susipažins su revoliucionieriaus kalbomis, pasakytomis 1926 metais "kuopininkų" teisme bei kitomis progomis, jo laiškais.

Istorinė literatūra, kuri pasieks skaitytoją 1981 metais, yra daugiaplanė turinio bei tematiniu požiūriu. Vienok, pagrindinis akcentas joje teks knygoms Didžiojo Tėvynės karo tematika bei memuarinei literatūrai. Gal tai ir yra prasminga, nes daugeliui revoliucionierių pogrindininkų po Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje teko ją ginti Didžiojo Tėvynės karo frontuose. Todėl jie turi ką pasakyti jaunajai kartai, pasakyti jausmingai, įtikinančiai ir drauge subtiliai. O tai reikalinga padaryti todėl, kad jaunimas iš visos širdies kovotų, jog tragiškoji praeitis nebepasikartotų, kad taikios padangės daugiau niekada nebeuždengtų karo dūmai.

Antanas Kubilius, "Minties" leidyklos istorinės literatūros redakcijos vedėjas

RUDUO

Miško medžiai lydi vasaros žaliumą
Geltonom, raudonom su lapų spalvom

O vėjas šiaurinis jų lapų daugumą,
Poilsin pasiunčia su rudens šalnom.

Žaliavimą verčia į geltoną mirtį,
Ir grožis pranyksta kaip aidas dainos,

Bet žmogui nemiela rudenį patirti
Kai akys nemato gamtoj žalumos.

Lygiai ir žmogaus išdidžią mandrystę
Aštriausiai paliečia šalantis ruduo,

Nors jėgos subrendę, stipriai išsivystę
Atsispirt negali—jau linksta liemuo.

Šalnos rudeninės ir vėjai žieminiai
Verčia žmogų gulti poilsiui nakties,

Pavasario džiaugsmą ir žiedų grandinę
Pasitiks su daina Vaikai ateities.

Jonas Šutas
(Grimsby, Ontario, Canada)

Ruoškimės "Laisvės" 70 m. sukakties minėjimui 1981-aisiais metais

Telegramos

TELEFONAI ŽEMDIRBIŲ BUTUOSE

Automatinė telefono stotis pradėjo veikti Šakių rajono "Naujo kelio" kolūkyje. Telefonizuoti gamybiniai barai, kultūros įstaigos, daug žemdirbių butų.

Nuo 1976 metų kaimo vietovėse įrengta gerokai daugiau telefonų negu per ankstesnius penkerius metus. Kaimo automatinių telefono stočių imlumas išaugo 40 tūkstančių taškų. Ryšininkai įsipareigojo iki metų pabaigos papildomai įjungti į tinklus dar tūkstantį kaimo abonentų.

Šiuo metu Tarybų Lietuvos kaimo vietovėse tūkstančiui gyventojų tenka 60 telefonų.

NAUJI DOKUMENTINIAI FILMAI

Lietuvos kino studija parodė naujų dokumentinių filmų programą. Ypač šiltai žiūrovų buvo sutikta režisieriaus A. Tumo dviejų dalių juosta "Tėvų kalbą pamilęs, save užmiršau", kurioje pateikiamas žymaus lietuvių kalbos tyrinėtojo K. Būgos ekraninis portretas. Gausią ikonografinę medžiagą filme komentuoja Vilniaus universiteto profesorius Z. Zinkevičius.

Režisierius L. Lazėnas drauge su operatoriais K. Matuzevičium ir L. Tautrimu bei scenaristu F. Kauzonu sukūrė aštrią politinę juostą "Dialogas su sąžine", dar kartą primindami žiūrovams vokiečių okupantų ir jų talkininkų—buržuazinių nacionalistų piktadarybes.

Sportininkų gyvenimo problemoms skirta B. Pajėdienės juosta "Atsiplėšti nuo žemės". Ilgametį Kauno radijo gamyklos darbininką, Socialistinio Darbo Didvyrį V. Baltrušaitį, perteikianti savo žinias profesinės technikos mokyklos moksleiviams, pristato žiūrovui režisierius V. Damaševičius filme "Man rūpi". Pamąstyti apie savo kasdieninį elgesį visus ragina G. Skavrhavičiaus filmas—kino pokštas "Po kiek svaras mandagumo, don Migeli de Servantesai?" **V. Petkevičienė**

PRIEŠ DULKES — ELEKTRA

Kiekvienas matė, kaip vasaros naktį į degančią elektros lemputę lekia vabalėliai. Panašiai elgiasi ir dulkės, atsidūrusios elektriniame lauke. Šia jų savybe pasinaudojo Kauno A. Sniečkaus politechnikos instituto mokslininkai, kurdami naują ventiliacijos sistemą Alytaus medvilnės kombinatui. Net patys tobuliausi pramoniniai dulkių slurbliai nepajėgdavo surinkti iš cechų visas dulkes. Naujoji sistema kur kas efektyvesnė. Tikslūs prietaisai neužfiksavo oro užterštumo net pačiuose dulkiniausiuose kombinato cechuose. Naujovė dieglama ir kitose tekstilės įmonėse.

Sidabro regeneravimas

Izraelyje pasiūlytas naujas būdas gauti sidabrą iš fotografijų atliekų. Pirmiausia atliekos praplaunamos rūgštimis, kad sidabro druskos ištirptų, o paskui gaunamos kietos druskos, pavyzdžiui, sidabro jodidas. Išvalius šią druską, iš jos nesunku gauti gryną sidabrą. Kol kas neaišku, ar šis metodas bus rentabilus.

TAIP ATRODO IŠ LAUKO PUSĖS JUNGTINIŲ VALSTIJŲ GINKLUOTŲ JĖGŲ CENTRAS PENTAGONAS

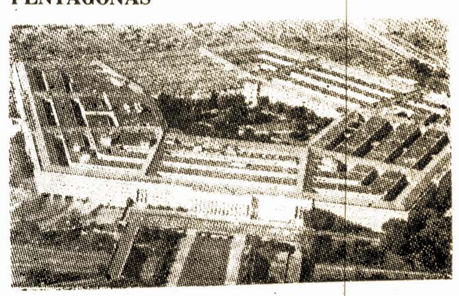

Pentagono rūmai pastatyti 1943 m. sausio 15 d. Jie kainavo 83 milijonus dolerių. Išsidėstę Arlingtono rajone prie Potolmac upės, netoli nuo garsiųjų karinių kapinių.

Pastate dirba 22 tūkstančiai bendradarbių. Ir šimtai tūkstančių už jo sienų.

Iš visų ministerijų Pentagonas turi daugiausia civilinių tarnautojų—daugiau kaip milijoną!

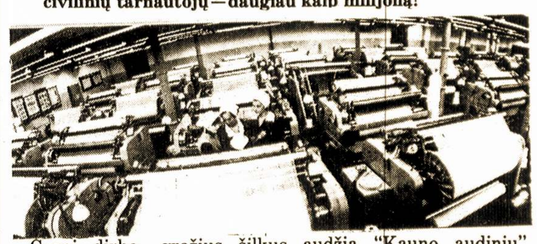

Gerai dirba, gražius šilkus audžia "Kauno audinių" fabriko kolektyvas. Čia garsėja daug puikių audėjų, kurios savo ilgametę patirtį perduoda jaunesnėms draugėms. Viena tokių pirmūnių—Socialistinio Darbo Didvyrė Elena Markevičienė. Ji jau baigė vykdyti dviejų penkmečių asmenines darbo normas, nuo dešimtojo penkmečio pradžios išaudusi vieną milijoną 200 tūkstančių metrų viršplaninių šilkinių audinių.

Nuotraukoje: **"Kauno audinių" fabriko audimo ceche.**

T. Žebrausko nuotr.

Pasvalio sūrinė—viena didžiausių tokio tipo įmonių Pabaltijyje. Jos produkcija—sviestas, sūriai, sausas pienas gerai vertinami vartotojų.

Nuotraukoje: **cecho meistrė J. Čeponienė demonstruoja lydytus sūrius, kurie gaminami Pasvalyje.** A. Dilio nuotr.

Vaizdas prie darbo departamento raštinės Londone. Susirinkę bedarbiai protestuoja prieš konservatorių valdžią ir reikalauja darbo.

Kaip Jungtinių Valstijų, taip kapitalistinės Anglijos ekonomika sunkiai serga nedarbo liga. Anglijoje priskaitoma apie 3 milijonus.

Vilniaus grąžtų gamykla—viena didžiausių specializuotų įrankių gamybos įmonių Tarybų Sąjungoje. Jos produkcija eksportuojama į dešimtis užsienio valstybių, turi didelę paklausą pasaulio rinkoje. Kas antras įmonėje pagamintas grąžtas žymimas kokybės penkiabriauniu, atitinka griežčiausius pasaulio standartus. Gamybos procesas čia plačiai mechanizuotas ir automatizuotas.

Prie gamyklos centrinio valdymo pulto budi operatorius V. Šumskas ir inžinierius J. Stankevičius.

A. Sabaliausko nuotr.

DETROIT, MICHIGAN

ČIUOŽIMAS

LDS nariai ir draugai surengė čiuožimą su rateliais po kojomis lapkričio 30 d. salėje Skateland West, Westland, Michigan. Šį čiuožimą suorganizavo Judy Rye ir Beverly Rye Olin. Buvo juokinga kaip čia gimę čiuožinėjo, bet kai senesnieji nariai griuvinėjo, buvo siaubas. Po to linksmumo, visi suvažiavo į Ground Round, Dearborne restoraną, ir laiką linksmai praleido.

LDS BOWLERIAI

LDS bowleriai buvo susirinkę pamokoms gruodžio 13 d. Po pamokų visi suvažiavo į Detroito Lietuvių Klubą, kur, proga žieminių švenčių, visi ilgai vaišinosi. Valgį aukojo Rye šeima: Alfons, Emma, Tony, Bertha, Judy, Diana, Beverly ir jos vyras George Olin. Gėrimus aukojo Bill ir Emily Kennedy, Mary Ann Jackman ir Detroito Lietuvių Klubas. Skanumynų stalą paruošė ir aukojo Biliūnų šeima ir Clem Patocki. Virtuvėje dirbo Rye šeima: Beverly, Diana, Judy, Bertha ir Emma; Antonette Garelis ir Clem Patocki. Prie baro patarnavo Alfons Rye, Tony Rye ir George Olin. Ta vakara visi apsikeitė dovanomis ir turėjo "sing-a-long". Pianinu skambino mūsų muzikė Stella Smith, o dainoms vadovavo Ruth Palevich Price. Buvo linksmas vakaras.

SUSIRGO

Staiga susirgo klubietis Albertas Litvinas. Jis randasi Providence ligoninėje tyrimams nustatyti ligai. Labai susirupinę: žmona Albena, sūnus Charles, motina Anna Daukus, sesutė Lillian Gugas ir uošvis Walter Gugas. Tikime, jog ligonis greit pasveiks, ir vėl bus mūsų tarpe.

SUKAKTUVĖS

Detroito Lietuvių Klubo sekretorius Albert Stacey (Stasiukėnas) ir jo žmona Alice minės savo vedybinio gyvenimo sukaktį gruodžio 27 d. Po to, girdime, jog abu savo mašina pavažinės po šiltus kraštus. Sakoma, kad aplankys Floridą ir Arizoną. Sveikiname juodu jų sukaktuvių proga ir linkime gerų atostogų, tik patariame nepamiršt sugrįžt į Detroitą, kur jie du labai reikalingi organizacijų veikloje.

LDS RINKIMAI

LDS 21 kp. buvo susirinkusi savo mėnesiniame susirinkime gruodžio 14 d. Detroito Lietuvių Klubo patalpose. Prie pranešimų ir raportų vyko ir valdybos rinkimai ateinantiems metams. Išrinkti sekami: pirmininku Antanas Vasaris: vicepirmininku Tony Rye; užrašų sekretore Ruth Gugas; Finansų sekretorium ir Iždininku Servit Gugas; Iždo globėjais Lillian Gugas ir Emma Rye.

FILMAI

LDS 32 kp. metinis susirinkimas įvyko sausio 11 d. Detroito Lietuvių Klube, 11 val. ryto. Po susirinkimo bus Moterų Pažangos Klubo ir ALDLD 52 kp. susirinkimai, o po visų susirinkimų, Servit Gugas rodys savo susuktą filmą iš savo 1980 metais viešnagės Tarybų Lietuvoj, vasaros. Servitas ir jo žmona Ruth jau kelis kartus buvo Tarybų Lietuvoj. Tikime, jog šis filmas bus itin įspūdingas. Prieš filmo rodymą, bus pietūs, kuriuos paruoš LDS šeimininkės. Už pietus ir filmą kainuos tik $4.00. Ruoškimės pamatyt naująjį filmą iš Tarybų Lietuvos 1981 m. sausio 11 d.

SVEIKINU

Ir vėl jau metų pabaiga. Šiuomi sveikinu visus: "Laisvės" personalą, skaitytojus bei draugus su žieminėmis šventėmis. Linkiu "Laisvės" leidėjams geros ir stiprios sveikatos, kad "Laisvė" visuomet gyvuotų. Artėja "Laisvės" 70-ųjų metų gimtadienis. Ir vėl aš Jus, mielieji skaitytojai ir draugai, matysiu ir prašysiu sveikinimų "Laisvės" gimtadieniui. Tik visi būkime sveiki ir geroj nuotaikoj 1981 metais!

Stefanija

Pasistenkime išvengti gripo

Gripas, viršutinių kvėpavimo takų katarai ir kitos peršalimo ligos kasmet susargdina daug žmonių, pridaro didelių nuostolių. Šių ligų ypač pagausėja rudenį ir žiemą.

Gripas paprastai užpuola staiga ir greitai išplinta. Persirgę gripu žmonės tampa atsparūs tam virusui, kuris sukele ligą. Dėl to sergamumas ima mažėti. Tačiau gripo virusas sugeba keistis, atsiranda naujos viruso atmainos, kurios paveikia ir persirgusius gripu žmones. Maži vaikai jam visiškai neatsparūs, o suaugusiųjų imunitetas nestiprus. Dėl šių priežasčių per epidemiją sunegaluoja daug gyventojų.

Šiuo metu kai kuriose šalyse gripo pakilimas jau prasidėjo. Kur gripas dar neišplito, dabar pats laikas imtis profilaktinių priemonių. Viena iš jų—skiepyti. Šiais metais, kaip ir ankstesniais, naudojamos vakcinos, kurias galima išgerti ar įsilašinti per nosį. Šitaip skiepijama darkbavietėse, mokyklose bei vaikų darželiuose.

Norėdami išvengti šios ligos, suvartokime vakciną nuo gripo, šilčiau renkimės, ilgiau būkime gryname ore, gerai vėdinkime patalpas.

Pajutę visiems gerai žinomus gripo požymius—pakilusią temperatūrą, galvos skausmus, slogą, čiaudulį ir t. t., neikime į darbą. Stebėkite vaikus, sunegalavusių neleiskite į mokyklą ir ikimokyklines įstaigas bei kitas žmonių susibūrimo vietas.

Vienas ligonis greitai apkrečia kitus žmones. Susirgę neikite į poliklinika, o kvieskite gydytoją į namus. Jeigu ligonis namie turi slaugytoją, jo lankyti nereikia.

Ypatingą dėmesį profilaktikai reikia skirti mokyklose ir ikimokyklinėse įstaigose. Šių įstaigų auklėtojai, pedagogai, vaikų tėvai, taip pat ir moksleiviai turi būti supažindinti su gripo profilaktika.

Mokymo įstaigų bei bendrabučių patalpas reikia valyti šluoste, sudrėkinta dezinfekuojančiomis medžiagomis. Ypač svarbu laikytis priešepideminių ir sanitarinių normų bei taisyklių bufetuose, valgyklose, visuomeninio maitinimo, prekybos įmonėse, kitose masinio žmonių susibūrimo vietose.

Tinkamas patalpų šildymas bei gera ventiliacija—taip pat profilaktikos priemonė. Dirbančius lauke žmones būtina laiku aprūpinti šiltais darbo drabužiais, avalyne, reikia sutvarkyti drabužių džiovyklas. Labai svarbu tinkamai pasiruošti gripo ir ūmių respiracinių ligų pakilimui pramonės įmonėse. Patikrinkite, ar nėra skersvėjų, ar veikia šiluminės užuolaidos, viršlangių atidarymo mechanizmai, išneškite visus nereikalingus daiktus, kuriuose kaupiasi dulkės, gerai valykite patalpas.

Visa tai seniai visiems žinoma. Primename todėl, kad griežtai laikytumės šių taisyklių. Tik taip išvengsime gripo ir sunkių komplikacijų, kurios neretai kyla dėl šios iš pirmo žvilgsnio atrodančios lengvos, bet iš tikrųjų klastingos ligos.

Bronius Morkūnas
LTSR sveikatos apsaugos ministerijos inspektorius gydytojas epidemiologas

Kryžkelėje

Koks įtempimo mažinimo likimas? Kuo gali baigtis tolesnės raketinio branduolinio ginklavimosi varžybos? Kaip ateityje klostysis Vakarų Europos valstybių vadovams ryšium su tuo, kad artimiausiais mėnesiais Washingtone į valdžią ateis nauja administracija.

Šie ir kiti panašūs klausimai buvo svarstomi neseniai įvykusiose Vokiečių Federatyvines Respublikos, Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos vadovų konsultacijose. Jie, be abejo, buvo nagrinėjami ir Washingtone įvykusiose VFR kanclerio H. Šmito derybose su Amerikos vyriausybės atstovais.

Juk niekam ne paslaptis, kad Washingtonas iš vienos pusės, ir Paryžius, Bonna bei kai kurios kitos Vakarų Europos sostinės iš kitos pusės gana smarkiai nesutaria klausimu, turinčiu gyvybiškai svarbią reikšmę Europos tautoms, būtent klausimu dėl tarptautinio įtempimo mažinimo.

Carterio vyriausybė, kuri laikosi kurso konfrontuoti su Tarybų Sąjunga ir kitomis socialistinėmis šalimis, pakeisti pasaulyje susidariusį jėgų santykį, mėgino iškreipti Vakarų Europą iš įtempimo mažinimo kurso, įtraukti ją į naują ginklavimosi varžybų etapą, uždėti jai papildomą karinių išlaidų naštą ir primesti pražūtingą "lokalinio" (t. y. Europos teritorija besiribojančio) raketinio branduolinio karo strategiją.

Žinoma, tokia Washingtono linija negalėjo nesukelti jo sąjungininkų Vakarų Europoje pasipriešinimo. Jie gyvybiškai suinteresuoti toliau mažinti įtempimą. Šis procesas įleido Europoje gilias šaknis ir davė realių vaisių. Vakarų Europos toli gražu nepatenkina taip pat alinančių ginklavimosi varžybų bei žemyno pavertimo radioaktyvia dykyne "riboto" branduolinio karo atveju perspektyva.

Todėl Vakarų Vokietijos kanclerio vizitas į užjūrį, kaip pažymi Prancūzijos laikraštis "Kotidien de Paris", vyko toli gražu ne geriausioje aplinkoje. Amerikos ir Vakarų Vokietijos santykiuose, rašo jis, pučia šalti vėjai, o Bona ir Paryžius neketina besąlygiškai sekti Washingtono pėdomis. Atsiliepia taip pat dideli ekonominiai JAV ir Vakarų Europos prieštaravimai.

Žinoma, negalima neatsižvelgti į tai, kad Washingtono rankose tebėra galingi plataus masto spaudimo savo sąjungininkams iš Atlanto bloko svertai, ir dar neatėjo tas laikas, kad jie kalbėtųsi su JAV kaip lygūs. Bet įvykių raida vyksta kaip tik šia kryptimi. Juk Vakarų Europai neišvengiamai reikės pasirinkti: ar toliau eiti įtempimo mažinimo ir taikaus savitarpiškai naudingo bendradarbiavimo su kitos socialinės sistemos šalimis keliu, ar leisti įtraukti save į labai pavojingą konfrontaciją, galinčią turėti katastrofiškų padarinių.

V. Sereika

Naujųjų Metų sutikimo banketas

Kaip ir kiekvienais, taip ir šiais metais Aido Choras ruošia tradicinį Naujųjų Metų sutikimą. Banketas įvyks sausio 4 d., sekmadienį, 1 val. po pietų, "Laisvės" salėje, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. Įsitėmykite, kad tai įvyks sekmadienį, sausio 4 d. Bus geros vaišes, muzika, dainos ir šokiai. Auka $8.

AIDO CHORAS

New Yorke daugiau žmonių

New York. — Federalinis teisėjas patvarkė, kad Census Bureau privalo pataisyti. gyventojų statistiką New Yorko miestui ir New Yorko valstijai, nes ne visi gyventojai buvę surašyti per neseniai įvykusį surašymą. Manoma, kad New Yorke likę nesurašyta tarp 517-650 tūkstančių, o valstijoje—tarp 772-905 tūkstančių. Tasai istorinis teisėjo sprendimas gali padidinti kongresmanų skaičių ir prisidėti prie papildomų federalinių fondų gavimo. Census Bureau ruošiasi apeliuoti.

Mirė

JURGIS VARESONAS

Gruodžio 25 d. naktį staigiai ir netikėtai, Greenpoint ligoninėje, mirė pažangus veikėjas, "Laisvės" direktorius ir kitų organizacijų veikėjas Jurgis Varesonas-Varaškevičius. Jis turėjo plaučių uždegimą, o vėliau dar prisidėjo ir širdis. Apie laidotuves bus pranešta vėliau.

"LAISVEI" AUKA

Julia ir Jim Olivat, prisiminimui Onos Malin-Malinauskienės per Veroniką Pranaitienę "Laisvei" paaukojo $40.00.

BRIEFS

Beginning January 1, 1981, the amount Medicare may deduct from hospital insurance claims will rise from $180 to $204, meaning those who are hospitalized will have to pay more of the bill out of their own pockets.

* * *

The Soviet Union's oil production this year will top 600 million tons, making it the largest oil producer in the world.

* * *

Leaders of the Children's Defense Fund reacted to the election of Ronald Reagan by issuing a call for a mass rally in Washington to demand enactment of a Children's Health Bill by the "Lame Duck" session of Congress.

* * *

Below is a message we urge everyone to send to their respective Senators. Cut it out, make Xerox copies at your local library or bank, and get your neighbors and friends to send it also. Address it to:

Senator .....
United States Senate
Washington, D. C. 20510

Dear Senator:

The arms race is the greatest threat to our security. SALT II is a small step in the right direction, but must be followed quickly by SALT III in a freeze on new nuclear weapons and further arms reduction.

There is no justification for your unilateral decision to pressure Europeans to accept a new generation of nuclear weapons representing a dangerous escalation at a time when the USSR is offering negotiations for mutual weapons reduction.

I support the call for a world moratorium on all new nuclear weapons as a step toward real disarmament.

Sincerely,

* * *

In November, democratic and peace-loving peoples the world over, joined in saluting Anna Seghers on the occasion of her 80th birthday. Her novels—The Seventh Cross, the Dead Stay Young and Transit published in the United States by Little, Brown, but now out of print—deepened our understanding of nazism and our confidence in the anti-fascist forces which would bring about its defeat in World War II.

Anna Seghers is honorary president of the G D R Writers Association and a member of the presidium of the World Peace Council. **Ilse**

Anne Seghers.

She says: "Everybody fears war. But some want it nevertheless. Who? People who become tremendously rich in war . . . We all must die, but not in a barbarous manner in a new horrible war, through new, frightful weapons. Mankind has only this one chance of survival: it has to find ways and means to stop the arms race."

MIAMI, FLA.

Su Naujaisiais Metais

sveikinu visus savo gimines, draugus ir pažįstamus, kaip Floridoj taip ir Massachusetts ir Tarybų Lietuvoj gyvenančiuosius, linkėdama geriausios sveikatos ir sėkmių jūsų darbuose, ko linkiu iš gilumos širdies.

Sveikinu "Laisvę" ir "Vilnį" ir jų darbininkus, kad jie dar ilgai gyvuotų ir mums tiektų teisingas žinias, kaip lyg šiol.

MARY KVETKAS

SVEIKINAME

Sveikiname Naujųjų 1981 metų proga LLD—jos narius LSP-čių klubo narius Choro garbės narius, "Laisvės" kolektyvą, Tarybų Lietuvoje Teviškės Draugijos ir Gimtojo krašto Redakcinę kolegiją.

Linkime geros sveikatos laimės ir taikos ateinantiems metams.

DAINOS MYLĖTOJŲ CHORAS
St. Petersburg, Fla.

Su Naujais Metais

nuoširdžiai sveikiname visus savo gimines ir "Laisves" skaitytojus, artimuosius ir draugus Amerikoje ir Tarybų Lietuvoje. Linkime visiems geros sveikatos ir gerų pasekmių jūsų gyvenime ir taikos visame pasaulyje 1981 m.

MARIAN & JOSEPH SVINKŪNAI
Waterbury, Connecticut

Su žiemos šventėmis ir Naujaisiais Metais

sveikinu visus gimines, draugus, ir pažįstamus Amerikoje ir Lietuvoje. Linkiu visiems geros sveikatos, sėkmės ir laimės gyvenime.

MALVINA BRUČIENĖ
Richmond Hill, N. Y.

Žiemos švenčių proga

sveikiname visus draugus, pažįstamus, prietelius JAV, Kanadoje ir Lietuvoje.

Linkime visiems geros sveikatos, laimės asmeniniame gyvenime, ryžto, energijos, sėkmės visuomeninėje veikloje.

Lai Naujieji 1981-ieji metai neša per pasaulį Taiką ir Tautų Draugystę!

LITHUANIAN SENIOR CITIZENS' CLUB
VALDYBA ir NARIAI
St. Petersburg, Fla.

BINGHAMTON, N. Y.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Sonya Sasuta

Žuvo 1979 m. sausio 13 d.

Mano mylima anūkė žuvo avarijoje. Skausmas spaudžia mano širdį. Tos baisios tragedijos negaliu užmiršti.

JONAS VAICEKAUSKAS, tėvukas

MIAMI, FLA.

Mirus

Apolionijai Bečienei

Reiškiame gilią užuojauta jos sūnui Zenon Bechis, anūkui Kenneth, Donna Bechis ir anukui Dennis Bechis ir visiems jos artimiesiems bei draugams. Ir mes liūdime kartu!

F. Mankauskai	M. Novitski
J. Andrusis	M. Kvietkas
J. Smolenskas	A. Švegžda
St. Danis	J. Šukaitis
J. J. Strolis	J. Nevins
O. Šimkus	A. V. Nevins
A. N. Iešmanta	J. Zutra
M. Daugirda	J. Lazauskas
R. Chuladą	M. Koch
M. Nevins	A. Aimanta

J. H. Chalkei